

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta mezinárodních vztahů

Obor: Mezinárodní obchod

Podnikatelské prostředí a socio-ekonomická analýza Nikaraguy

(diplomová práce)

Autor: Jan Peč

Vedoucí práce: doc. Ing. Miroslava Zamykalová, CSc

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a vyznačil všechny citace z pramenů.

V Praze dne 12. 4. 2008

.....

Podpis

Obsah

1. Úvod	5
2. Obecné informace	6
2.1 Historie	7
2.2 Obyvatelstvo	8
2.3 Náboženství	8
2.4 Měna	9
2.5 Administrativní členění země	9
2.6 Vnitropolitická charakteristika	10
2.7 Prezident a vláda	10
2.8 Zákonodárský orgán	11
2.9 Politické strany ⁹	11
2.10 Zahraničně politická orientace	12
2.10.1 Bilaterální a multilaterální smlouvy	12
3. Hodnoty a postoje	13
3.1 Pozdrav a oslovování	14
3.2 Oblékání	14
3.3 Jazyk	14
3.4 Jídlo a stolování	15
3.5 Dary	15
4. Obchodní jednání	15
5. Ekonomická charakteristika země	16
5.1 Ekonomický vývoj posledních let	17
5.2 Průmysl	19
5.3 Stavebnictví	20
5.4 Zemědělství	21
5.5 Služby	22
5.6 Infrastruktura	23
5.7 Silniční doprava	24
5.8 Námořní doprava	24
5.9 Letecká doprava	24
6. Finanční sektor	25
6.1 Státní rozpočet	25
6.2 Platební bilance	26
6.3 Investice, zahraniční rozvojová pomoc	27

6.4	Zahraniční dluhová služba	27
6.5	Daňový systém	28
6.6	Teritoriální a komoditní struktura zahraničního obchodu.....	29
7.	Současné investiční klima, nabídky a příležitosti pro investory	32
7.1	Obchodně politické podmínky, možnosti investic	32
7.2	Nejdůležitější zákony týkající se investování v Nikaragui	34
7.2.1	Zákon o ochraně životního prostředí.....	34
7.2.2	Zákon o podpoře a ochraně investic	35
7.2.3	Zákon bezcelních zón (Zonas Francas)	35
7.2.4	Zákon o dočasném povolení podnikat a obchodovat v Nikaragui	37
7.2.5	Investičních pobídky v turizmu	39
7.2.6	Investiční pobídky v lesnictví.....	42
7.2.7	Investiční pobídky na investice do obnovitelných zdrojů	43
7.3	Základní podmínky pro vstup na nikaragujský trh	44
7.3.1	Pracovní síla Nikaragui	44
7.3.2	Podmínky zaměstnávání cizinců a místních pracovníků.....	45
7.3.3	Zřízení pobočky v Nikaragui	46
7.3.4	Daně.....	48
7.4	Marketing a reklama	49
7.4.1	Problémy a rizika místního trhu	50
7.4.2	Možnosti řešení obchodních sporů	50
8.	Obchodní a ekonomická spolupráce ČR s Nikaragou.....	51
8.1	Vzájemný obchod.....	51
8.2	Komoditní struktura	52
8.3	Perspektivní odvětví českého exportu.....	54
9.	Praktické zkušenosti s Nikaragujským trhem, doporučení.....	55
9.1	SWOT Analýza Nikaragui	57
Závěr		59

Úvod

Nikaragujská republika je největší a zároveň také nejchudší ze zemí Střední Ameriky. Cílem mé diplomové práce je detailnější společensko-ekonomický rozbor se zaměřením na vzájemné česko-nikaragujské vztahy a možnosti naskytující se pro mezinárodní obchod.

Téma se snažím zpracovat jak teoretickým, tak praktickým způsobem. Teoretické poznatky doplním osobní zkušeností s nikaragujským trhem.

Nejprve se zaměřím na důkladný popis této středoamerické republiky. Důraz kladu obzvláště na kulturní, společenská a obchodní specifika, která v hlavní míře rozhodují o následné obchodní strategii. Je třeba si uvědomit, že Nikaragua je země v mnoha ohledech velmi odlišná a některé obchodní praktiky mohou být pro Evropana dosti svérázné. Tyto odlišnosti by si měly subjekty vstupující na nikaragujský trh nebo jednající s nikaragujskou protistranou uvědomit a přizpůsobit jim své chování. Důkladná znalost místních zvyklostí a správná reakce na neočekávané chování, může velmi posílit dlouhodobé obchodní styky.

Dále bych se chtěl zaměřit na ekonomický rozbor Nikaragui a její systém investičních pobídek, který je značně lákavý. Součástí této kapitoly je také popis nejdůležitějších zákonů a seznámení se základními poplatky, které zahraniční investor v Nikaragui musí znát. Blíže nastíním také česko-nikaragujské obchodní vztahy a perspektivní oblasti podnikání, které ještě nejsou v Nikaragui plně nasyceny.

Následně popíši podmínky vstupu zahraničních společností a zboží na místní trh. Zejména se bude jednat o podmínky dovozu a vývozu zboží, zaměstnávání cizích a místních pracovníků a zřízení pobočky v Nikaragui. Zahraničního podnikatele v této zemi čeká mnoho překážek komplikujících hladký vstup na místní trh. Jedná se zejména o vysoké celní tarify na import i export zboží, rozsáhlou korupci ve státní správě, pomalou práci soudů a jiné nepříjemnosti.

Závěrem bych se rád zmínil o osobních zkušenostech s nikaragujským trhem, které z praktického hlediska doplní teoretickou část.

1. Obecné informace

Oficiální název státu je Nikaragujská republika, španělsky República de Nicaragua. Svojí rozlohou 121 428 km²¹ je největším státem Střední Ameriky (nepočítaje Mexiko). Nikaragua sousedí na severu s Hondurasem (délka hranice 922 km²), na jihu s Kostarikou (délka hranice 309 km)³, západní břeh omývá Tichý oceán, na dodnes téměř neobydleném východě nalezneme Karibské moře. Země se dá rozdělit na tři odlišné geografické regiony: pacifické nížiny, karibské nížiny a na hornatý střed a sever země.

Pobřeží podél Tichého oceánu je velice úrodná nížina, která je na mnoha místech zpestřena kužely sopek. Mezi největší, a dodnes aktivní, patří San Cristóbal (1745 m n. m.) nebo Concepción (1610 m n. m.). Díky nejpříznivějším klimatickým podmínkám zde žije 90% populace a leží zde také nejdůležitější města. Nachází se tady také největší jezero Střední Ameriky a 10. největší na světě – Lago de Nicaragua (8 624 km²)⁴. Jezero je světoznámé tím, že je jediné na světě, kde žijí sladkovodní žraloci a mnoho dalších unikátních živočichů. Jezero vzniklo po sopečné erupci, která vyzvedla pás pobřeží a oddělila tak dnešní jezero od zbytku oceánu. Živočichové, kteří zůstali takto separováni se následně museli přizpůsobit novým podmínkám (především postupnému snižování salinity). V Nikaragui najdeme také druhý největší deštný prales Střední Ameriky (rezervace Bosawas).

Oblast karibského pobřeží zabírá přibližně jednu polovinu rozlohy Nikaragui, díky nepříznivým klimatickým podmínkám je ale málo obydlené. Není zde sice takové horko jako na západním pobřeží, největší nevýhodou jsou ale vysoké srážky a divoká vegetace. Nalezneme zde četné delty řek, neprostupný deštný prales a mangrovy⁵. Nevedou zde téměř žádné komunikace, a tak jediná možnost rychlého cestování je buď letadlem, nebo po řece.

¹ http://econ.muni.cz/katedry/KRES/ekonomicka_geografie/pr/nu.txt

² http://econ.muni.cz/katedry/KRES/ekonomicka_geografie/pr/nu.txt

³ http://econ.muni.cz/katedry/KRES/ekonomicka_geografie/pr/nu.txt

⁴ <http://www.edicioneslupita.com/nicaragua/cocibolca.html>

⁵ Stromy a keře se vzdušnými kořeny uchycenými ve vodě ke dnu laguny

Hornatý střed a sever země má chladnější podnebí a je také velice úrodný. Nachází se zde přibližně 25% celkového zemědělství. Oproti pacifickému pobřeží je zde však nižší zalidněnost.

1.1 Historie

Okolo 10. století našeho letopočtu osídlili dnešní pacifické pobřeží Nikaragui indiánské kmeny z Mexika. V 16. století dochází k prvním kontaktům španělských kolonizátorů s místním obyvatelstvem, kteří objevenou zemi nazývají Nicaragua podle indiánského vůdce Nicaraa. V roce 1520 je Nicaragua oficiálně uznána jako španělská kolonie. 15. 9. 1821 Nicaragua získává nezávislost na Španělsku. Chvíli je součástí Mexika, poté členem Spojených středoamerických provincií, až nakonec v roce 1838 získává úplnou nezávislost.

Ochabnutím vlivu Španělů značně posílil vliv Britů a později hlavně vliv USA. Obě mocnosti viděly v Nikaragui strategickou zemi pro stavbu kanálu spojujícího Tichý oceán s Karibikem.

Začátkem 20. století se odehrál první pokus o osamostatnění od silného vlivu USA, ten však byl potlačen. Následuje několik desetiletí, kdy USA nepřímo řídí místní politiku. V roce 1937 zahájila vládu rodinná dynastie Somozů. Nikaragua se v tomto období prakticky stává jejich majetkem. Rodina mezi sebe a své věrné rozděljuje národní majetek, ve státě bují nebývalá korupce, cenzura a potlačování politických protivníků je na denním pořádku.

Velkým mezníkem vlády Somozů byl rok 1972, kdy 24.12 okolo půlnoci zpustošilo Managuu silné zemětřesení. Veškerá zahraniční pomoc, která do země přitékala, byla zabírána vládnoucí rodinou. To vedlo k vyhrocení odboje proti Somozům, kteří na svou obranu začali systematicky vyvražďovat všechny své odpůrce.

V roce 1978 dochází ke generální stávce, rodina Somozů je poražena a vlády se zmocňuje levicová FSLN (Frente Sandinista de Liberación Nacional), která přebírá Nikaraguu v naprosto zdevastovaném stavu. Situaci se jí ale rychle daří zlepšovat. To v lidech vzbuzuje velké ideály a z Nikaragui se stává země šířící levicovou propagandu a odpor k USA do okolních zemí. USA takovou situaci samozřejmě nemohly tolerovat, na zemi uvalily embargo a začaly aktivně podporovat opoziční hnutí. Země upadla do občanské války a do roku 1990 naprosto zbídačela.

Ve svobodných volbách v roce 1990 vyhrála, Američany podporovaná, strana UNO, skončily guerillové bojůvky, byly odstraněny sankce a do země začala přitékat zahraniční pomoc. V roce 1998 byla Nikaragua silně zasažena hurikánem Mitch, ze kterého se vzpamatovává dodnes.

V prezidentských volbách v roce 2006 zvítězil Daniel Ortega, který v 70. letech jako vůdčí postava FSLN přebíral vládu po rodině Somozů. Jeho vítězství bylo s obavami sledováno v USA, protože Ortega se nikdy netajil svými antipatiemi k této mocnosti. Zatím je jeho vláda spíše umírněná a pokračuje v trendu nastoleném předchozími pravicovými prezidenty. Dá se předpokládat silnější navázání Nikaragui na Venezuelu a oslabení vlivu Spojených států.

1.2 Obyvatelstvo⁶

V roce 2006 měla Nikaragua 5 100 000 obyvatel, hustota zalidnění je 44,4 obyvatel na km². Převážnou část Nikaragujského obyvatelstva tvoří míšenci (69% populace), následovaní populací evropského původu (17% populace), Afroameričany (9% obyvatel) a Indiány (5% obyvatel). Podíl populace v ekonomicky aktivním věku je 52,4% (2006), průměrný roční přírůstek obyvatelstva je 2,6%. Gramotnost obyvatelstva se pohybuje okolo 78%. U lidí mladistvých mezi 15 – 26 lety 85% a u mladistvých žijících ve městech až 92%⁷

1.3 Náboženství⁸

V důsledku násilného šíření křesťanství v dobách španělské kolonizace, je dnes 73% populace katolického a 16% protestantského vyznání. Nikaragujci jsou hluboce věřící, ctí náboženské svátky a jsou velice citliví na svou víru. Pouze 2% lidí má jiné vyznání, většinou se jedná o stará indiánská náboženství nebo sekty. Pouze 9% populace je bez náboženského vyznání.

Indiánská náboženství a minulost byla potlačena tak důkladně, že v dnešní době si bohužel většina obyvatel ani neuvědomuje svůj původ.

⁶ www.worldbank.org – Nicaragua country brief

⁷ Nicaragua Investment Guide, www.pronicaragua.org

⁸ Souhrnná teritoriální informace o Nikaragui

1.4 Měna

Oficiální platební jednotkou je Córdoba oro (NIO), která se dále dělí na 100 centavos. V současné době (březen 2008) se kurz pohybuje okolo 0,80 korun českých za 1 córdobu oro. Velice rozšířeným a akceptovaným platidlem je také americký dolar. Nikaragua udržuje kurzový režim crawling peg na americký dolar. Tato forma měnového kurzu se ukázala velice úspěšnou, zajišťující dostatečnou stabilitu měny a konkurenceschopnost ekonomiky.

1.5 Administrativní členění země

Nikaragua má 15 krajů (departamento) a dvě autonomní oblasti na východním pobřeží (Atlantico Norte a Atlantico Sur).

Hlavním městem Nikaragui je Managua, která je současně se svými 1 000 000 obyvateli také největším městem v zemi. Mezi další důležitá centra patří Matagalpa (365 000 obyvatel), Chinandega (348 000 obyvatel), historická města León (330 000 obyvatel) a Granada (153 000 obyvatel). Důležitým obchodním městem je Masaya (236 000 obyvatel), která se nachází v bezprostřední blízkosti dodnes aktivní stejnojmenné sopky.

Tabulka největších měst, jejich počtu obyvatel a vzdálenosti od hl. města Managui

Město	Počet obyvatel	Vzdálenost od Managui
León	185 000	93 km
Masaya	145 000	29 km
Chinandega	140 000	132 km
Granada	120 000	45 km
Matagalpa	110 000	130 km
Estelí	100 000	148 km
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.prononicaragua.org		

1.6 Vnitropolitická charakteristika

Nikaragua je nezávislou republikou prezidentského typu. Státní zřízení tvoří tři nezávislé složky moci: výkonná, legislativní a soudní. Nezbytnou součástí mocenského aparátu je také Nejvyšší volební rada (Consejo Supremo Electoral - CSE), kterou tvoří 7 soudců. Úlohou CSE je příprava a zajištění průběhu voleb nebo referend.

1.7 Prezident a vláda⁹

Hlavou státu a současně předsedou vlády je prezident volený spolu s viceprezidentem v přímých volbách na funkční období 5 let, bez možnosti bezprostředního znovuzvolení. Vláda má i s prezidentem, který vykonává funkci předsedy vlády, celkem 14 členů.

Poslední prezidentské a parlamentní volby se v Nikaragui uskutečnily v listopadu 2006. Novým prezidentem se stal Daniel Ortega, vůdce opoziční FSLN, s 38,07% hlasů. Na druhém místě se umístil Eduardo Montealegre z NLA. Daniel Ortega kandidoval zatím ve všech prezidentských volbách od roku 1990 a až napočtvrté se mu podařilo zvítězit.

Častým jevem doprovázejícím všechny novodobé prezidenty Nikaragui je zapojení do nekalých praktik jako korupce a praní špinavých peněz (A. Alemán) nebo neprůhledné financování volební kampaně (minulý prezident E. Bolaños). Arnoldo Alemán byl za své delikty dokonce pravomocně odsouzen na 20 let vězení. Jelikož se ale před vynesením rozsudku nechal vlastní stranou zvolit předsedou parlamentu, získal tak imunitu a obvinění se mu podařilo na několik let oddálit. V roce 2002 byl však imunity zbaven a v roce 2003 s konečnou platností odsouzen.

⁹ Úřad Prezidenta Nikaragui, <http://www.presidencia.gob.ni/>

1.8 Zákonodárny orgán¹⁰

Zákonodárným orgánem je jednokomorové Národní shromáždění (Asamblea Nacional - AN) s 92 poslanci volenými na období 5 let. Parlament tvoří 20 poslanců národní úrovně a 70 poslanců municipální úrovně. Zbylé dva hlasy jsou rozděleny mezi odcházejícího prezidenta a druhého kandidáta, který vzešel z prezidentských voleb. Právo volit se vztahuje na nikaragujské občany starší 16 let.

1.9 Politické strany⁹

Hlavní vládní stranou po všeobecných volbách v listopadu 2006 se stala FSLN (Frente Sandinista de Liberación Nacional), když převzala vládu po několik let po sobě vládoucí Liberální konstitucionální straně (Partido Liberal Constitucional - PLC). V posledních volbách získala FSLN 38 (37,59% hlasů) poslanců, na druhém místě se umístila Liberální Aliance Nikaragui (Alianza Liberal Nikaragüense) se 23 poslanci (26,72% hlasů) a až třetí místo získala odstupující vládní strana PLC se 25 poslanci (26,47% hlasů). Poslední parlamentní stranou se stalo Hnutí Sandinistického obnovení (Movimiento de Renovación Sandinista) s 5 poslanci (8,69% hlasů).

S napětím se očekává, jak změna od pravicového k levicovému vedení ovlivní zahraniční politiku Nikaragui. Současný prezident Daniel Ortega se nijak netají svými sympatiemi k Hugo Chávezovi a tak se dá očekávat, že se k venezuelskému prezidentovi přimkne další země. Je třeba také zdůraznit, že poslední vládnutí FSLN skončilo velkým nezdarem. Mezi roky 1979 – 1990, kdy byla tato strana i s Danielem Ortegou u vlády, země zažila nebývalý ekonomický úpadek. Nesmí se ale zapomenout, že svůj nemalý podíl na tomto vývoji měla i politika USA, která svým embargem prakticky odřízla Nikaraguu od svého trhu.

¹⁰ <http://www.asamblea.gob.ni/>

1.10Zahraničně politická orientace¹¹

Nikaragua je členem řady mezinárodních organizací, mezi které patří: Organizace spojených národů, Organizace amerických států, Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Latinskoamerický ekonomický systém, Meziamerická rozvojová banka, Světová obchodní organizace, Středoamerická banka ekonomické integrace, Středoamerický integrační systém, Středoamerický společný trh, Středoamerický parlament.

1.10.1 Bilaterální a multilaterální smlouvy¹²

1.10.1.1 Aktuálně platné oblasti volného obchodu

1.10.1.1.1 Tratado de Libre Comercio entre Estados Unidos, Centro América y República Dominicana – Zóna volného obchodu mezi USA, Střední Amerikou a Dominikánskou republikou (CAFTA)

USA jsou pro Nikaraguu hlavním obchodním partnerem. Skoro 26% nikaragujského mezinárodního obchodu se uskutečňuje se Spojenými Státy. V roce 2006 bylo do USA vyvezeno zboží v hodnotě 325,5 milionů dolarů. Pro porovnání obchod s ostatními zeměmi Střední Ameriky měl hodnotu 351,2 milionů USD. Přibližně 98% exportu je díky zóně volného obchodu bez cel a tarifů. Poslední obchodní překážky mají být eliminovány během následujících 5 až 20 let.

1.10.1.1.2 Oblast volného obchodu Nikaragua - Mexiko

Tato dohoda zahrnuje preferenční jednání pro Nikaraguu snížením cel a okamžitému přístupu k průmyslovému sektoru Mexika pomocí celních kontingentů a základních tarifů. Export do Mexika vzrostl z 12,3 milionů USD v roce 1998 (rok uzavření dohody o volném obchodu) na 46,9 milionů USD v roce 2006, což je nárůst o 381% za 9 let. Hlavními obchodovanými artikly jsou cukr, hovězí maso, hovězí dobytek, kůže, arašídý, rum a sezamová semínka.

¹¹ Souhrnná teritoriální informace o Nikaragui

¹² Ministerio de Fomento, Industria y Comercio www.mific.gob.ni

1.10.1.1.3 Oblast volného obchodu Nikaragua – Dominikánská republika

Dohoda byla podepsána v září 2002. V důsledku zóny volného obchodu došlo k navýšení exportu do Dominikánské republiky z 3,5 milionů USD v roce 2002 na 7 milionů USD v roce 2006. Jedná se tedy o nárůst o 200% za 4 roky co je dohoda v platnosti.

1.10.1.2 Zóny volného obchodu v současné době stále v jednání

1.10.1.2.1 Panamerická zóna volného obchodu (FTAA – Free Trade Area of the Americas)

Měla být uzavřena v roce 2005 a sloužit k odstranění obchodních bariér a zjednodušení obchodu na americkém kontinentu. Dohody ale stále ještě probíhají kvůli rozdílným názorům některých silných států uvnitř seskupení.

1.10.1.2.2 Zóna volného obchodu Střední Amerika – Panama

Dohoda byla podepsána v roce 2002, ale dodnes se nepodařilo uzavřít některé bilaterální domluvy. Po vstoupení v platnost se očekává snížení cel a větší otevřenost službám. Hlavním úkolem celé dohody je přilákání investic do regionu a otevření trhu s průmyslovými a zemědělskými výrobky

2. Hodnoty a postoje

Nikaragua patří k státům s obrovskými rozdíly v životní úrovni. Převážná část obyvatel žije ve velice skromných podmínkách ve slumech nebo velice nuzných příbytcích. V posledních letech také zde začíná růst důležitá střední vrstva. Bohatství a politická síla je však nadále držena v úzkém spektru jedinců a rodin.

Mezi základní a nejdůležitější hodnoty patří rodina, děti a zdraví. I v těch nejnuznějších podmínkách se Nikaragujci čistě oblékají a dbají o svůj vzhled a hygienu. Důležitým negativním rysem nikaragujské společnosti je bezohlednost k přírodě a životnímu prostředí.

2.1 Pozdrav a oslovování

Fyzická vzdálenost při jednání je bližší, než jsme v Evropě zvyklí. Výrazná je také gestikulace a projevy emocí. Zdraví se podáním ruky, ženy je možno lehce políbit na tvář. Objímání a polibky na tvář jsou běžné pouze mezi přáteli, v obchodním styku je tedy dobré se jim vyvarovat. Při oslovování se zásadně vyká a používá se první příjmení, pokud má partner příjmení dvě. Tykání připadá v úvahu až po nastolení důvěry a obecně je vhodnější počkat s nabídkou tykání na partnera.

Nikaragujci ve vyšších kruzích jsou velice citliví na své postavení, oslovujeme proto funkcí nebo titulem.

2.2 Oblékání

Oblékání v Nikaragui nehraje nejdůležitější roli, při běžném obchodním styku je časté méně formální oblečení (košile bez kravaty). Formální oblečení je ale vyžadováno při styku s vysoce postavenými státními úředníky nebo vedením větších firem. U bohatších vrstev se velké oblibě těší renomované světové značky, které náležitě zdůrazňují jejich společenské postavení. V pracovním styku je obvykle u velkých a prestižních firem, jako jsou banky, zahraniční zastoupení nadnárodních firem a jiných vyžadován čistý a upravený společenský oblek. U menších firem bez předepsané podnikové kultury není obvykle styl oblékání pevně definován a záleží na každém zaměstnanci, jak se oblékne.

Nezávisle na svém postavení a pracovní činnosti si všichni Nikaragujci potrpí na čistotu a upravenost zevnějšku.

2.3 Jazyk

Úředním jazykem je španělština, na východním pobřeží se dodnes mluví anglicky a najdeme zde i mnoho domorodých jazyků. Anglicky se také bez problémů domluvíte ve větších firmách a na některých úřadech, přesto je lepší spoléhat na dobrého tlumočníka a vše si nechat přeložit do španělštiny.

Vizitky bychom měli používat pouze španělské, případně oboustranné s anglickým překladem na druhé straně.

Při jednání je obvyklé, že partner často přerušuje a komentuje proslov. Není to nic nezdravého, naopak se jedná o utvrzení, že nás partner poslouchá a bere nás vážně.

I v Nikaragui, jako ostatně ve většině španělsky mluvících zemích, je silně zakořeněn koncept „mañana“. Jedná se o odkládání záležitostí do blízké či vzdálenější budoucnosti a často je používán místo přímého „ne“.

2.4 Jídlo a stolování

Nikaragujské jídlo neoplývá velkou pestrostí. Nejčastěji se podává vepřové, kuřecí nebo hovězí maso s rýží, fazolemi a smaženými banány. Častou delikatesou je polévka z leguána nebo podobných exotických tvorů. Nikaragujským národním jídlem je *gallo pinto*, což je něco na způsob našeho rizota.

2.5 Dary

Nikaragujci si Českou republiku spojují spíš jako spřátelenou zemi v období sandinovské revoluce. Typické české výrobky jako sklo, křišťál či becherovka místnímu obyvatelstvu nic neříkají. Kvůli velké chudobě je příhodným darem téměř cokoli, co má nějakou hodnotu. Vyšším vrstvám se zavděčíme některým z typických českých výrobků, velice oblíbené je také pravé plzeňské pivo.

Od Nikaragujců můžeme očekávat převážně pestře malované folklorní výrobky (*artesanía*), či všemožné druhy vycpávaných exotických zvířat. U této formy daru hrozí, že při cestě zpět bude na letišti v USA či Evropě zabaven. Často se totiž stává, že vycpaný živočich patří mezi chráněné druhy.

3. Obchodní jednání

V Nikaragui je stále ještě poměrně málo velkých firem, se kterými bychom mohli vést obchodní jednání. Většinou zde převažují tradiční rodinné podniky s menším počtem zaměstnanců. Jelikož Nikaragua je dodnes rozdělena na sféry vlivu různých majetných rodin, je třeba být připraven na nutnost častých úplatků jejím představitelům.

O Nikaragujcích je potřeba říct, že sami od sebe nejsou příliš podnikaví. Očividné rezervy na trhu si všimnou, až když je na to upozorní nějaký zahraniční obchodník. Z toho plyne, že hodně času se musí věnovat přesvědčování partnera o nesporných výhodách naší nabídky. Dalším charakteristickým rysem je to, že většina Nikaragujců se tváří, že jsou naprosto chudí a naopak, že každý bílý obchodník je milionářem. V důsledku toho se jednání nese v duchu dlouhého smlouvání o ceně, která bývá často na nikaragujské straně až několikanásobně nadsazená. Obecně Nikaragujci často neznají svou cenu, což vede k jejich zneužívání nadnárodními korporacemi.

Jednání je nejlépe naplánovat na dopolední či večerní hodiny, v období siesty v Nikaragui nikdo nepracuje a většina obchodů je zavřená. Při jednání bychom se měli snažit vyjít partnerovi v rámci možností vstříc, bude to bohatě oceněno v budoucnosti formou pevnějších partnerských vztahů.

Nikaragujci preferují skupinové vyjednávání a potrpí si na hierarchii. Hlavní vyjednávač bývá nejstarší a nejzkušenější z celé skupiny. Postup jednání bývá často dost zdoluhavý, ústupky od partnera můžeme očekávat až ke konci jednání. Nikaragujci nikdy neřeknou přímé „ne“, které je nahrazeno nepřímým sdělením „uvidíme, co se bude dát dělat“ atd.

Obzvlášť velký pozor je třeba dbát na některé obchodníky, kteří za zboží nechtějí zaplatit okamžitě, ale až poté co ho prodají. Tyto praktiky bývají velice časté, za žádných okolností se na ně nesmí přistoupit. Partnera po uzavření dohody většinou již nikdy nenajdeme a s platbou v budoucnu již nemůžeme počítat vůbec. Základním a nejdůležitějším vyjednávacím postupem je tedy za každých okolností trvat na okamžité platbě. Strategie vyjednávání, v těchto případech, by z naší strany měla striktně být: vítězství – prohra; „*ber nebo nech být*“.

4. Ekonomická charakteristika země

Nikaragua je po Haiti druhým nejchudším státem amerického kontinentu, celosvětově jí podle Světové banky patří 133 místo podle HDP na obyvatele. Velkou ránu dostala ekonomika v 80. letech v důsledku chybného centrálního řízení, občanské války a embarga USA, kdy došlo k prudkému pádu HDP, strmému navýšení inflace a zahraničního dluhu. Dodnes zůstává Nikaragua závislá na zahraniční pomoci, díky

které se začíná soustředit na potřebný rozvoj sektoru služeb. V poslední době dochází ke stabilnímu ekonomickému růstu a na nízké inflaci.

4.1 Ekonomický vývoj posledních let¹³

V roce 1990 započala Nikaragua transformační proces z centrálně řízené ekonomiky na ekonomiku tržní. Reformy ale nebyly příliš razantní a ekonomika stále zůstávala ve stagnaci. Až vláda A. Alemána začala od roku 1997 privatizovat státní majetek, otevírat zemi zahraničním investorům a snižovat celní tarify. Toto otevření přineslo po dlouhé době kýžený růst HDP ve výši 4,4% ročně¹⁴.

V říjnu 1998 postihl zemi ničivý hurikán Mitch. Způsobil rozsáhlé materiální škody, jejichž výše dosáhla 1,5 mld. USD. Rekonstrukce probíhala prakticky až do roku 2002 a její náklady z převážné části financovalo mezinárodní společenství z rozvojové pomoci.

Od roku 2001 vláda usilovala o zařazení do Iniciativy nejvíce zadlužených rozvojových zemí (HIPC), aby dosáhla odpuštění zahraničních dluhů. Cílem této vládní strategie bylo především zlepšit státní finance a dosáhnout snížení chudoby. V roce 2004 Nikaragua do programu HIPC vstoupila (viz. odstavec 5.4.).

K odpuštění dluhů směřovaly také dohody s MMF, které prezident E. Bolaños uzavřel v prosinci 2002. Program strukturálních změn nikaragujské ekonomiky obsahoval zejména přijetí daňové reformy, která byla schválena v dubnu 2003. Reforma rozšířila daňový základ, zrušila řadu daňových výjimek a přijala opatření ke zlepšení výběru daní a modernizaci rozpočtových pravidel.

Privatizační program se nikaragujské vládě dařilo prosazovat jen velmi obtížně. Ještě za vlády prezidenta A. Alemána parlament neschválil reformu systému sociálního pojištění, která předpokládala privatizaci penzijních fondů. Úspěšně dopadla pouze privatizace 49 % akcií nikaragujské telekomunikační společnosti ENITEL v prosinci 2003, kterou ovládla mexická společnost Telmex-América Móvil. Od ostatních privatizačních projektů bylo postupně upuštěno.

¹³ Souhrnná teritoriální informace o Nikaragui

¹⁴ Světová banka – www.worldbank.org

V září 2003 prezident E. Bolaños vyhlásil tzv. Národní plán rozvoje (Plan Nacional de Desarrollo - PND), který se stal prvním vážným pokusem o stanovení širokého rámce rozvoje nikaragujské ekonomiky. Plán stanovil cesty, na základě kterých by se vláda měla soustředit na rozvoj vybraných ekonomických sektorů a geografických oblastí, které mají významný potenciál růstu k tomu, aby se staly hnacím motorem nikaragujské ekonomiky. Od uvedené strategie si vláda slibovala větší ekonomickou dynamiku a nastartování pozitivních trendů, které zajistí stabilní ekonomický růst. S dnešního hlediska lze plán považovat za relativně úspěšný. Jediné co se nepodařilo radikálně změnit, je chudoba, která stále zůstává na úrovni z roku 2001 (46% lidí žijících v chudobě dle Světové Banky). Pozitivní je alespoň mírné snížení extrémní chudoby z 19% v roce 1993 na 15% v roce 2005.¹⁵

Nová vláda prezidenta Daniela Ortegy slíbila udržovat nastolený vývoj s výjimkou některých sociálních zákonů, které mají největší dopad na chudé obyvatelstvo. Hlavními cíli nového vedení je zlepšení ekonomické prosperity se snížením míry chudoby.

V letech 2000-2006 činil růst HDP v průměru 3,1 %. Díky fiskální disciplině se podařilo snížit úroveň průměrné inflace ve stejném období na 7,6 % (v období 1995-1999 - 11,2 %). V roce 2006 byl růst HDP 3,7% s inflací ve výši 9,4%¹⁶.

¹⁵The World Bank: Nicaragua Country Brief, www.worldbank.org

¹⁶ Banco Central de Nicaragua www.bcn.gob.ni

Tabulka základních makroekonomických ukazatelů za posledních 5 let:

		2002	2003	2004	2005	2006
HDP, běžné ceny	mil. USD	4 026,0	4 149,3	4 555,6	4 900	5 300
HDP - meziroční růst	%	1,0	2,3	5,1	4,3	3,7
HDP na obyv. - meziroční růst	%	-2,8	0,6	7,4	3,8	1,7
Vývoz	mil. USD	561,0	604,5	755,6	864	1 027
Dovoz	mil. USD	1 753,7	1 879,4	2 212,3	2 623	2 988
Deficit běžného účtu	mil. USD	-767	-749	-795	-747	-855
	% HDP	-21,7	-20,8	-17,5		
Saldo mezinárodních rezerv	mil. USD	448,1	502,1	668,2	727	922
Saldo zahraničního dluhu	mil. USD	6 489	6 917	5 390	5 144	-----
Inflace	%	4,0	6,5	9,3	9,4	9,4
Nezaměstnanost	%	10,7	11,7	6,5		5,2
Zdroj: Banco Central de Nicaragua (www.bcn.gob.ni), The World Bank: Nicaragua at a Glance, www.worldbank.org						

4.2 Průmysl

Průmysl se podílí 29,5% na HDP Nikaragui¹⁷. K hlavním sektorům patří především textilní, potravinářský, chemický a nábytkářský průmysl. V poslední době se také rozmáhá lehké strojírenství. Domácí průmyslová výroba je zaměřena hlavně na pokrytí domácí poptávky, exportuje se zhruba 20 % průmyslové produkce. To ovšem neplatí o průmyslu lokalizovaném v některé z četných bezcelních zón, kde se převážná většina výrobků exportuje (dle nikaragujských zákonů může být více než 40% výroby z bezcelní zóny uvedeno na nikaragujský trh až po kompletním zdanění, viz dále kapitola 6.1.3). Hlavní slabinou nikaragujského průmyslu jsou výrobky s velmi malou

¹⁷ The World Bank: Nicaragua at a glance, www.worldbank.org

přidanou hodnotou. Převážně se vyváží potraviny, nápoje, doutníky, kvalitní nikaragujský rum Flor de Caña a různé výrobky lidové tvorby. Průmyslové a spotřební výrobky vyšší přidané hodnoty jsou do země dováženy, což velice zatěžuje obchodní bilanci. V roce 2006 byl čistý export -1 961 mil. USD¹⁸.

V Nikaragui byla zjištěna ložiska cínu, zinku, wolframu, olova a niklu. Dosud se však těží pouze zlato, stříbro, mramor, sůl, kámen a písek.

Trendem posledních let je výstavba průmyslových zón nepodléhajících clům a daním (Zona Franca). Do těchto průmyslových komplexů jsou lákány převážně asijské a americké firmy levnou pracovní silou a tím, že výrobky nepodléhají clům (ty dosahují na některé zboží až 150%) a zaměstnavatel nemusí odvádět téměř žádné daně. Na jedné straně se vláda snaží zajistit dostatek práce svým občanům, na straně druhé z těchto zón téměř nic nevydělává, což se neblaze podepisuje na státních financích. Profit z těchto zón nakonec mají pouze zahraniční firmy. V zónách se převážně kompletuje ovoce, zelenina a jiné zemědělské produkty nebo montují jednoduché elektronické výrobky. Více o bezcelních zónách bude projednáno v kapitole 6.1.3.

4.3 Stavebnictví

Obrovský rozmach stavebnictví byl zaznamenán po hurikánu Mitch v roce 1998, kdy byla velká část země naprosto zdevastována. Po dokončení obnovy země se stavebnictví dostalo do stagnace, ze které se vymanilo až v roce 2004, kdy byla zaznamenána zvýšená poptávka státního sektoru. Kvalita domácích stavebních firem není uspokojivá, k důležitým státním zakázkám jsou najímány zahraniční stavební firmy.

¹⁸ The World Bank: Nicaragua at a Glance, www.worldbank.org

4.4 Zemědělství

Zemědělství se svým téměř 70% podílem na exportu, 20% podílem na HDP a 40%¹⁹ podílem na všech pracovních místech určuje veškeré hospodářské vztahy Nikaragui. Zemědělství dodnes trpí následky znárodnění Sandinovskou vládou v roce 1979. Tehdy byla drtivá většina půdy velkostatkářů znárodněna a předána zemědělským družstvům a nemajetným dělníkům. Důsledky této reformy jsou v Nikaragui vidět dodnes. Kolem vlastnictví půdy zde panuje velká nejistota. K velké části pozemků chybí vlastnické listy. To má za logický důsledek omezené investice a zakonzervování zemědělství v minulém století. Výnosy zemědělství jsou propastně nízké ve srovnání s ostatními zeměmi Střední Ameriky kromě Hondurasu. Například výnosy fazolí a rýže nepřekročily hodnoty ze 70. let²⁰. Ve spolupráci se Světovou bankou se Nikaragua snaží řešit problémy spojené s vlastnictvím pozemků. Do roku 2000 udělila více než 40 000 vlastnických listů. Valná většina z nich však nebyla zaregistrována, což prodloužilo nejistotu kolem zemědělských pozemků dodnes.

Dalším velkým problémem zemědělství je nedostatečný přístup k financování. Pouze mizivé procento farmářů má uzavřené zemědělské půjčky. Nikaragujské ekonomice také citelně chybí přístav na východním pobřeží, který by pomohl s exportem a importem surovin z karibské oblasti.

Zemědělství se zaměřuje především na pěstování cukrové třtiny a kávy, v živočišné výrobě to jsou chov hovězího dobytka a rybolov (především krevety a langusty). Tyto produkty se podílejí 35% procenty na nikaragujském exportu. Dalšími důležitými produkty jsou banány, bavlna, rýže, citrusy a luštěniny.

¹⁹ Banco Central de Nicaragua, The Economist Intelligence Unit 2005

²⁰ Souhrnná teritoriální informace o Nikaragui

Zemědělská produkce

		2005	2006	2007
Sezam	Tisíce centů	179,1	162,3	149,3
Fazole	Tisíce centů	3.783,40	4.636,1	3.561
Káva	Tisíce centů	1.336	1.820,3	1.384,1
Banány	Tisíc beden á 42 liber	2.614,6	2.346,2	2.410,3
Cukrová třtina	Tisíce centů	4.637,5	4.150,4	3.723,8
Zdroj: Banco Central de Nicaragua, www.bcn.gob.ni				

Živočišná produkce v tisících kusů

	2005	2006	2007
Hovězí maso	504,2	538,3	585,4
Drůbež	40.164,8	41.223,1	47.134,9
Zdroj: Banco Central de Nicaragua, www.bcn.gob.ni			

Rybolov v tisících liber

	2005	2006	2007
Krevety	29.507,2	28.940,2	30.037,5
Langusty	7.325,2	7.636,7	7.657,1
Ryby	12.689,7	11.762,2	12.521,9
Zdroj: Banco Central de Nicaragua, www.bcn.gob.ni			

4.5 Služby²¹

Terciární sféra se podílí 56,3 % na HDP a zaměstnává 660.000 pracovníků. Obchod vytváří 18 % HDP. Největší růst připadá zejména na sektor turistického ruchu, který prakticky neexistoval v celém dlouhém období politické nestability.

Dle souhrnné teritoriální informace se cestovní ruch v roce 2004 zařadil na druhé místo (za export kávy) pokud jde o přínos deviz - 166,7 mil. USD a patří k

²¹ Souhrnná teritoriální informace o Nikaragui

nejperspektivnějším odvětvím ekonomiky. V roce 2004 navštívilo Nikaraguu celkem 614.782 turistů, o 17 % více než v roce 2003. Z tohoto počtu připadlo 61 % na turisty ze Střední Ameriky, 26 % na turisty ze Severní Ameriky a 13 % na ostatní turisty. V budoucnu se předpokládá vyšší příliv turistů díky zaoceánským lodím (zejména v San Juan del Sur). Nikaragujský zákon na podporu turistiky poskytuje daňové prázdniny investorům v oblasti hotelových služeb, jídla a nápojů, zábavních služeb, turistické infrastruktury a výroby uměleckých a upomínkových předmětů. Díky těmto investičním pobídkám se podařilo podstatně zvýšit nabídku ubytovacích kapacit.

Problémem cestovního ruchu je zaměřování na bohatší klientelu, pro kterou však Nikaragua není oblíbenou cílovou zemí. Valná většina všech turistů jsou mladí „baťůžkáři“ hledající oddych od západního překotného stylu života. A pro tento segment turistů Nikaragua zůstává v porovnání s ostatními zeměmi Střední Ameriky relativně drahá.

Struktura sektoru služeb v mil. USD

	2004	2005	2006
Doprava a komunikace	261,6	279,5	305,3
Finanční zprostředkování	208,5	221	250,9
Pronájem obydlí	358,8	371,4	388,7
Osobní a podnikové služby	331,3	347,2	367,1
Energie a pitná voda	127,2	135,1	153,2
Celkem	1.287,4	1.354,2	1.465,3
Zdroj: Banco Central de Nicaragua, www.bcn.gob.ni			

4.6 Infrastruktura²²

Dopravní infrastruktura je v Nikaragui založena převážně na silniční síti. Do roku 1994 zde fungovala i železnice, která byla, dle obecného názoru, ropným lobby zlikvidována. Dopravní infrastruktura trpěla následky občanské války a později také dopadem hurikánu Mitch. Pouze hlavní silniční tahy jsou asfaltovány, zbytek jsou velice špatně sjízdné šterkové cesty.

²² Souhrnná teritoriální informace o Nikaragui

4.7 Silniční doprava

V Nikaragui je 19 036 km silnic, z toho má pouze 2 299 km asfaltový povrch a na pouze 6.165 km je možný celoroční provoz²³. Silniční síť není větší, než byla v roce 1979. Počet motorových vozidel se v období 1997-2002 dvojnásobil a dosahuje počtu cca 80 tis. vozidel. Hlavní silniční tepnou je panamerická silnice, která protíná zemi od jihu k severu a spojuje Nikaraguu se svými sousedy. Silnice umožňuje přístup k atlantickým přístavům - Puerto Cortés v Hondurasu a Puerto Limón v Kostarice. Naprosto zde chybí silniční spojení mezi pacifickou a karibskou částí, což brání důležitému rozvoji této části země.

4.8 Námořní doprava

Kvůli špatné infrastruktuře a vysokým provozním nákladům se většina zboží a čerstvého ovoce v kontejnerech přepravuje z Puerto Limón v Kostarice nebo z Puerto Cortés v Hondurasu. Námořní doprava je soustředěna v 6 přístavech, které v roce 2006 přijaly 531 lodí²⁴. Největším přístavem je Puerto Corinto na pacifickém pobřeží (kapacita 1.516.900 tun/rok), kde se nachází i mnohem menší Puerto Sandino a San Juan del Sur. Na atlantickém pobřeží se nacházejí přístavy El Rama, El Bluefield a Puerto Cabezas.

4.9 Letecká doprava

V zemi se nachází jediné mezinárodní letiště v hlavním městě Managua a několik desítek malých letišť. V roce 2006 bylo letiště v Managui kompletně zrekonstruováno a v současné době patří k nejmodernějším a nejbezpečnějším ve Střední Americe. V letech 2000-2004 se počet odbavených pasažérů na nikaragujských letištích zvýšil o 75 %. Na atlantickém pobřeží fungují 3 menší letiště,

²³ CIA The World fact book, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nu.html#Econ>

²⁴ ProNicaragua: Nicaragua investment guideline, www.pronicaragua.org

kteřá jsou využívána k mezinárodní nákladní přepravě. Letecká doprava hraje důležitou roli ve spojení východního pobřeží se zbytkem země.

5. Finanční sektor

5.1 Státní rozpočet²⁵

Příjmy státního rozpočtu se v roce 2006 zvýšily oproti roku 2005 o 19%, výdaje vzrostly o 22,8 %. Díky zvýšenému přílivu zahraničních dotací se ale saldo státního rozpočtu dostalo po několika letech do kladných hodnot. Konečné saldo činilo 652,4 milionů NIC.

Příjmy, výdaje a saldo státního rozpočtu v milionech NIC

	2004	2005	2006
Příjmy celkem	17.970,6	21.324,8	25.456,7
Daně	11.815,3	14.302,3	17.054,6
Sociální pojištění	2.873,7	3.362,7	4.148,7
Ostatní	3.281,5	3.659,7	4.253,3
Výdaje celkem	16.285,5	19.627,1	24.111,4
Mzdy	5.024	5.959,6	7.215,1
Služby	3.321,1	3.987,2	5.483,5
Splátky půjček	1.507,6	1.586,7	1.711,9
Kapitálové transfery	4.259,6	5.348,7	6.053
Ostatní výdaje	7.423,8	8.058,8	8.339,4
Saldo	-3.565,5	-3.616,2	-3.346,2
Dotace	2.599,7	2.826,2	3.998,5
Konečné saldo	-965,9	-790	652,4
Zdroj: Banco Central de Nicaragua, www.bcn.gov.ni			

²⁵ Banco Central de Nicaragua (www.bcn.gob.ni)

5.2 Platební bilance²⁶

Deficit běžného účtu platební bilance, který v roce 2006 dosáhl 16,75 % HDP, je dlouhodobým problémem nikaragujské ekonomiky. Průměrný deficit v letech 2000-2006 činil 19 % HDP. Největší položkou celkového deficitu platební bilance je deficit obchodní bilance, který se v letech 2000-2006 držel průměrně na úrovni 23 % HDP. V roce 2006 dokonce deficit dosáhl 28,3% HDP. S deficitem se potýkají také služby.

Bilance běžného účtu skončila v roce 2006 deficitem 854,6 milionů USD. Kapitálový účet zaznamenal pozitivní saldo ve výši 903,9 mil. USD. Celková platební bilance skončila s přebytkem 49,3 mil. USD.

Platební bilance je vyrovnávána zejména finančními převody Nikaragujců ze zahraničí, které dosahují přibližně 20 % HDP. Pozitivní dopad mají také prostředky ze zahraniční rozvojové pomoci a růst devizových rezerv.

Úroveň devizových rezerv nikaragujského bankovního systému se v poslední době postupně zvyšuje a jejich objem se v roce 2004 vyšplhal na 922 mil. USD.

Zjednodušená platební bilance za období 2004 – 2006 v milionech dolarů

	2004	2005	2006
Běžný účet	-657,1	-744,9	-854,6
Obchodní bilance	-1088,4	-1.302	-1.444,3
Bilance služeb	-123,2	-139,7	-141,4
Kapitálový účet	569,7	719,9	903,9
Platební bilance	-87,4	-25	49,3
Zdroj: Banco Central de Nicaragua, www.bcn.gov.ni			

²⁶ Banco Central de Nicaragua (www.bcn.gob.ni)

5.3 Investice, zahraniční rozvojová pomoc

Nikaragua je díky své rozsáhlé chudobě příjemcem četné zahraniční pomoci. V roce 2004 činil objem zahraniční rozvojové pomoci dle nikaragujského ministerstva zahraničních věcí 602.293 tis. USD, z čehož 65 % připadlo na multilaterální rozvojovou pomoc. Zhruba 49,7 % tvořily dary a 50,3 % byly půjčky.

Zahraníční rozvojová pomoc v milionech USD

	2000	2001	2002	2003
Bilaterální	257,04	263,03	270,91	244,66
Multilaterální	235,04	237,35	239,44	308,64
CELKEM	492,09	500,38	510,35	533,30
	2000	2001	2002	2003
Dary	296,38	297,59	311,86	295,52
Půjčky	195,71	202,79	198,49	257,78
CELKEM	492,09	500,38	510,35	533,30
Zdroj: MZV Nikaragui				

5.4 Zahraniční dluhová služba²⁷

Zahraniční zadlužení Nikaragui bylo v 90. letech nejvíce alarmujícím ukazatelem. V této době dluh přesahoval 11mld. USD (2600 USD na obyvatele),²⁸ což Nikaraguu řadilo mezi nejvíce zadlužené země světa. Nikaragua se dostávala do situace, kdy za úroky a amortizaci dluhu platila 55% z hodnoty celkového exportu a zadlužení dosahovalo 600% HDP²⁹. Nová vláda si za svůj nejdůležitější úkol dala právě významné oddlužení. Začala jednat s věřitelskými zeměmi a mezinárodními finančními institucemi a zahraniční zadlužení se jí podařilo snížit téměř na polovinu původní výše. Stále ale bylo zadlužení větší než trojnásobek HDP.

²⁷ Souhrnná teritoriální informace o Nikaragui

²⁸ The economist intelligence unit 2005

²⁹ The economist intelligence unit 2005

Důležitým mezníkem byl pro Nikaraguu vstup do programu HIPC (Highly Indebted Poor Countries) v roce 2004. V tomto programu může žádat o odpuštění až 80% svých dluhů a získává významné úlevy v dluhové službě. Podmínkou je ušetřené finanční prostředky investovat na potlačování chudoby.

Intenzivní snaha o postupné snižování zahraničního zadlužení započala v roce 1991, kdy se nikaragujské vládě podařilo prostřednictvím série jednání s věřitelskými zeměmi a mezinárodními finančními institucemi zadlužení země snížit téměř na polovinu původní výše.

5.5 Daňový systém

Daňový systém Nikaragui se dělí na národní a municipální úroveň. Na národní úrovni to je: daň z příjmu, daň z přidané hodnoty, spotřební daň a daně sociálního zabezpečení. Na municipální úrovni pak: daň z nemovitosti a prodejní daně. Daň z nemovitosti v Nikaragui stále příliš nefunguje. Její důsledné prosazování by velice usnadnilo kritickou situaci kolem vlastnictví pozemků. Nikaragua dodnes nemá řádný katastr nemovitostí.

V roce 1997 byl přijat nový daňový a obchodní zákoník, který významně zjednodušil a zpřehlednil celý daňový systém.

V červnu 2002 nikaragujská vláda předložila parlamentu návrh zákona na rozšíření daňové základny, který bez zavádění nových daní nebo zvyšování jejich úrovně zajišťuje zvýšení daňových příjmů a snížení fiskálního deficitu. Toho je dosaženo rušením daňových výhod a úlev poskytovaných určitým subjektům, např. nevládním organizacím, dřevozpracujícím podnikům, sázkovým a leteckým společnostem a také některým dovozním společnostem.

V Nikaragui neexistuje systém státního zdravotního pojištění. To se projevuje, v rámci možností, zvýšeným zájmem o zdravou životosprávu.

Obrovským problémem pro zahraniční obchodníky je malá otevřenost Nikaragui zahraničnímu obchodu. Země má vysoká dovozní i vývozní cla, což značně snižuje konkurenceschopnost místního zboží na zahraničních trzích.

5.6 Teritoriální a komoditní struktura zahraničního obchodu³⁰

Nejvýznamnějším obchodním partnerem Nikaragui jsou Spojené státy, kam v roce 2006 směřovalo zhruba 34,1 % exportu a odkud pocházelo 20,1 % importovaného zboží.

Významným teritoriím pro vývoz i dovoz je tradičně oblast Střední Ameriky (Salvador, Honduras, Kostarika, Guatemala, Panama) a dále také EU (SRN, Španělsko). V dovozu zauímají přední místo Venezuela (11,9% dovozů) a také Mexiko kvůli dodávkám ropy.

Teritoriální struktura dovozu CIF (mil. USD)

	2004	2005	2006
Střední Amerika	501,6	589,9	654,5
USA	498,2	524,9	619,7
Venezuela	275,6	173,8	186
Kostarika	189,3	234,7	255,2
Mexiko	164,6	215,7	406,9
Guatemala	152	173	188,3
Japonsko	95,3	117,9	111
Čína	114	149,9	208,9
CELKEM	2.250,3	2535,8	3054,1
Zdroj: Ministerio de hacienda y credito publico, www.dga.gob.ni			

³⁰ Banco Central de Nicaragua (www.bcn.gob.ni)

Teritoriální struktura vývozu FOB (mil. USD)

	2004	2005	2006
USA	273	286,7	317,8
Salvador	109,5	122,8	146,9
Honduras	56,3	68,1	97,2
Kostarika	57,7	53,6	57,9
Guatemala	32,3	44,3	47
SRN	14,1	15,5	30,2
Venezuela	1,4	3,5	2
CELKEM	766,7	866	1012,9
Zdroj: Ministerio de hacienda y credito publico, www.dga.gob.ni			

V celkové hodnotě vývozu za rok 2006 skončila na prvním místě káva, jejíž export FOB dosáhl hodnoty 200,7 mil. USD. Druhé místo připadlo na maso (146,9 mil USD) a dále na koryše (75,5 mil. USD), cukrovou třtinu (59,6 mil. USD) a zlato (58,3 mil. USD) atd.

V dovozu převládá spotřební zboží, ropa a ropné produkty, stroje a zařízení, různé polotovary a stavební materiály.

Komoditní struktura dovozu CIF (mil. USD)

	2003	2004	2005	2006
Spotřební zboží	631,7	742,4	823,9	952,4
Ropa a její deriváty	328,4	401,9	541,5	676,3
Polotovary	557,6	651,4	745,7	805,1
Kapitálové zdroje	359,2	411,5	509,2	549,7
Ostatní	2,5	2,4	2,9	4,9
CELKEM	1.879,4	2.209,6	2623,2	2.988,4
Zdroj: Banco Central de Nicaragua, www.bcn.gob.ni				

Komoditní struktura vývozu FOB (mil. USD)

	2003	2004	2005	2006
Zemědělské produkty	201,7	266,4	298,2	340,8
- káva	85,5	126,8	125,9	200,7
- buráky	28,4	39,7	43,6	42,5
- živá zvířata	25,9	35,9	43,5	39,1
- fazole	20,1	18,8	28	36,7
- banány	12,0	10,7	11,6	9,6
- sezam	1,2	2,6	8,2	4,3
- tabák	7,2	7,3	7,1	7,9
- ostatní	21,4	26,2	30,3	38,2
Rybolovné produkty	80,8	90	97,2	98,8
- langusty	36,1	44,2	33,6	38,2
- krevety	32,9	38,3	52,2	47,5
- ostatní	11,8	7,5	11,4	13,1
Průmyslové produkty	285,5	353,4	427,4	492,9
- maso	83,8	110,4	119,1	147
- cukr	25,7	36,8	60,3	58,4
- ostatní	176	206,2	248	287,5
Nerostné produkty	36,6	49,8	44,7	59,7
- zlato	35,0	47,7	42,5	55,3
- stříbro	0,3	0,6	0,7	1,3
- ostatní	1,3	1,5	1,5	3,1
CELKEM	604,6	759,6	867,5	992,2
Zdroj: Banco Central de Nicaragua, www.bcn.gob.ni				

6. Současné investiční klima, nabídky a příležitosti pro investory³¹

6.1 Obchodně politické podmínky, možnosti investic

Po převratu na počátku 90. let se nikaragujská ekonomika otevírá zahraničním investicím a snaha o získání zahraničních investic patří k hlavním prioritám všech porevolučních vlád.

Základním zákonem upravujícím vstup zahraničního kapitálu je Zákon o zahraničních investicích, č. 344, z roku 2000. Dle platného právního rámce neexistují žádná diskriminační opatření v oblasti dovozu i vývozu vůči zahraničním investorům, kteří požívají zákonné ochrany a mají zaručeno národní zacházení.

V srpnu 2002 byla zřízena speciální agentura na podporu investování v Nikaragui *ProNicaragua*.

Nikaragua nijak neomezuje zahraniční fyzické a právnické osoby ve vlastnictví nemovitostí, pozemků či výrobních závodů. Cizinci mohou mít ve společnostech až 100% podíl a mohou s nimi nakládat bez jakýchkoliv omezení. Investor má právo na transfer veškerých zisků do zahraničí a po uplynutí 3 let i na repatriaci počáteční investice v plné výši. Obecně neexistují žádné větší problémy s vízy, trvalým pobytem nebo pracovním povolením, které by byly na překážku zahraničním investicím.

Jediné omezení bránící hladké investici, kterým může být zahraniční investor postižen, vyplývá z možných konfliktů při dodržování ochrany životního prostředí. V této otázce ministerstvo pro rozvoj průmyslu a obchodu spolupracuje s ministerstvem životního prostředí.

Na základě zákona č. 453 z května 2003 došlo k některým změnám systému investičních pobídek. Především bylo obnoveno daňové zvýhodnění 1,5 % na zboží národního původu, které by mělo platit do roku 2010. K získání investičních pobídek musí investice dosahovat minimálně 30 tis. USD až 500 tis. USD v závislosti od investičního projektu. Investiční pobídky jsou udělovány na období 10 let a

³¹ ProNicaragua Investment Promotion Agency, www.pronicaragua.org

předpokládají např. osvobození od plateb daně z příjmu a pozemkové daně, částečné nebo úplné osvobození od plateb dovozních daní a daně z přidané hodnoty atd. Poměrně široce jsou investiční pobídky využívány zejména v sektoru rozvoje turistického ruchu.

Ochrana duševního vlastnictví je nedostatečná. Nikaragujský parlament sice schválil balík 6 návrhů zákonů o duševním vlastnictví, nicméně v praxi zatím nejsou tyto zákony uplatňovány. Nikaragua ratifikovala v roce 2002 dohodu o autorských právech Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO).

V roce 1996 Nikaragua ratifikovala Pařížskou konvenci o ochraně průmyslového vlastnictví. V červnu 2000 nikaragujský parlament prosadil schválení zákona o patentech, který poskytuje ochranu po dobu 20 let. Žádost o registraci patentu je třeba předložit Registru průmyslového a duševního vlastnictví při ministerstvu pro rozvoj průmyslu a obchodu. Poplatek za podání žádosti činí 200 USD, poplatek za registraci činí 50 až 600 USD v závislosti od délky patentu. Vyřízení žádosti trvá 6 měsíců.

Nicaragua uzavřela dohody o podpoře a vzájemné ochraně investic s následujícími zeměmi: Mexiko, Španělsko, Tchaj-wan, Dánsko, Velká Británie, Holandsko, Korea, Ekvádor a Dominikánská republika. Dohoda s USA je podepsána, ale nebyla USA zatím ratifikována.

Tabulka objemu PZI

		1999	2000	2001	2002	2003	2004
Přímé zahraniční investice celkem	mil. USD	300	266,5	150,2	203,9	201,3	250
Zdroj: Banco Central de Nicaragua, www.bcn.gob.ni							

PZI dle země původu (v milionech USD)

Země	2005	2006
Mexiko	85,5	0,2
Kanada	43,2	11,4
USA	37,5	4,1
Evropa	35,2	11,4
Asie	21,7	64,3
Střední Amerika	11,8	120,1
Ostatní	3,3	70,8
Zdroj: Ministerstvo rozvoje, průmyslu a obchodu Nikaragui		

PZI dle sektoru ekonomiky (v milionech USD)

Sektor	2005	2006	% změna
Zonas Francas	77,1	49	-36,4
Telekomunikace	109	50,1	-54
Energetika	23	20	-13
Turistika	14,3	19	32,9
Doprava	3	-	-100
Rybolov	-	7,5	100
Zemědělství	-	0,8	100
Obchod a služby	8	19,8	147,5
Bankovníctví a finance	-	100	100
Stavebnictví	0,7	0,1	-85,7
Důlní průmysl	-	1,9	100
Zdroj: Ministerstvo rozvoje, průmyslu a obchodu Nikaragui			

6.2 Nejdůležitější zákony týkající se investování v Nikaragui**6.2.1 Zákon o ochraně životního prostředí**

Hlavním zákonem na ochranu životního prostředí je v Nikaragui zákon 217. Tento zákon chrání životní prostředí a přírodní zdroje a zahrnuje také sankce za jeho porušení. Kromě penalizace běžných porušení jako je odlesnění a zakázaný obchod s florou nebo faunou zákon penalizuje také vytváření nadměrného hluku. Kdokoliv znečišťující zemi, vodu nebo vzduch může být odsouzen na 6 měsíců až 5 let a zaplatit pokutu od 1 000 do 50 000 USD.

V květnu 2006 byl založen Národní fond životního prostředí, který je financován z pokut a poplatků vybraných za porušení zákona o životním prostředí.

Všechny nové investice potřebují ohodnocení, zda na ně nebude potřeba vytvořit studii o dopadu investice na životní prostředí. Všechny společnosti musí mít směrnice na podporu a ochranu životního prostředí.

Dle zákona na ochranu chráněných území jsou stanoveny normy, které musí být dodržovány, pokud chce společnost operovat v zákonem vyhlášené chráněné oblasti.

6.2.2 Zákon o podpoře a ochraně investic

23. 6. 2003 vláda Nikaragui podepsala dohodu o podpoře a ochraně investic s Overseas Private Investment Corporation (OPIC), která umožní firmám v soukromém sektoru financovat středně a dlouhodobé investiční projekty. Pod touto dohodou bude OPIC podporovat ekonomický rozvoj Nikaragui rozvojem soukromých výrobních společností a podporou místních kapitálových trhů.

Země s uzavřenou dohodou o podpoře a ochraně investic

Země	Rok podpisu dohody
Čína, Taiwan	1992
Španělsko	1994
USA	1995
Dánsko	1995
Německo	1996
Velká Británie	1996
Francie	1998
Argentina	1998
Švýcarsko	1998
El Salvador	1999
Chile	1999
Jižní Korea	2000
Ekvádor	2000
Holandsko	2000
Česká Republika	2002
Finsko	2003
Itálie	2004
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.pronicaragua.org	

6.2.3 Zákon bezcelních zón (Zonas Francas)

Bezcelní zóny nabízejí speciální celní režim firmám, které v těchto zónách založí svůj podnik. Bezcelní zóny slouží převážně pro podporu exportu a nacházejí se na mnoha místech po celém území Nikaragui, Z daňového hlediska jsou zóny považovány za území mimo Nikaraguu a tím pádem všechny exporty a importy probíhají bez daní a tarifů. Dále jsou firmy v těchto zónách osvobozeny od většiny

místních daní a cel a získávají četná další zvýhodnění (např. 40% z celkové výroby je možno prodat na místním trhu aniž by firma musela platit clo atd.).

Režim bezcelní zóny se dělí na dvě kategorie, podle toho v jaké pozici se firma v rámci bezcelní zóny nachází:

6.2.3.1 Nájemník bezcelní zóny

Nájemník musí získat povolení k podnikání od Předsednické komise konkrétní volné zóny a musí být zaregistrován jako společnost podle zákona o bezcelních zónách. Počet zaměstnanců a jejich mzda a benefity musí odpovídat plánovanému stavu pro konkrétní zónu. Dále se nájemník musí řídit nikaragujským zákoníkem práce. Pokud se prodá více jak 40% produkce na místní trh, musí společnost tuto nadlimitní produkci zdanit všemi odpovídajícími daněmi. Společnosti mohou dále podnikat jako samostatné zóny volného obchodu, pokud vlastní zastavěnou plochu o rozloze více jak 2500 metrů čtverečních a platí měsíční paušál 0,50 USD z každého zastavěného čtverečního metru. Dále mohou společnosti podnikající v bezcelní zóně zažádat o následující pobídky:

Tabulka pobídek, na které se vztahuje osvobození z platby po dobu 10 let

Dañ	Osvobození pro prvních 10 let
Dañ z příjmu	√
Dañ z přidané hodnoty	√
Tarify a cla:	
Základní suroviny	√
Vybavení a stroje	√
Importované dopravní prostředky	√
Součástky a příslušenství	√
Daně na založení, přeměnu nebo spojení společnosti	√
Kolkovné	√
Obecní daně	√
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.pronicaragua.org	

6.2.3.2 Developer průmyslového parku

Soukromé bezcelní zóny jsou provozovány soukromými společnostmi, které musí mít jediný podnikatelský záměr a to administraci zóny. Tyto společnosti musí splnit podmínky a být schváleny Národní komisí pro bezcelní zóny. Výhody plynoucí z tohoto statutu jsou stejné jako u nájemníka, navíc ještě s pětiletou výjimkou na placení daně z příjmu.

Největší bezcelní zóny se nacházejí u hlavního města Managui podél silnice směrem na Massayu a dále na východ. V posledních letech dochází k jejich masivnímu rozvoji a dle mého názoru je třeba se zamyslet, zda zemi opravdu přináší tolik užitku, jak se předpokládá. Na jedné straně se razantně snižuje nezaměstnanost, na straně druhé ale Nikaragua z těchto zón nemá téměř žádné prostředky. Jak je vidět z textu výše, náklady firem se omezují takřka výjimečně na náklady mzdové, od ostatních poplatků jsou společnosti osvobozeny na dlouhých 10. let. Bohužel většina produkce má také velmi malou přidanou hodnotu a tak nedochází ke zkvalitňování nikaragujské pracovní síly. Většina produkce je tak pouze levně smontována a dále exportována na zahraniční lukrativní trhy.

6.2.3.3 Podmínky bezcelních zón sjednané na konferenci v Doha

V rámci dohod z Doha bylo rozhodnuto, že většina Latinsko-amerických zemí bude nucena zrušit „zonas francas“ po roce 2008, aby tyto pobídky nepoškozovaly okolní státy a neporušovaly hlavní zásady WTO. Nikaragui se podařilo vyjednat, že bezcelní zóny bude moci zachovat i po tomto datu.

6.2.4 Zákon o dočasném povolení podnikat a obchodovat v Nikaragui

Zákon o dočasném povolení podnikat je další možností pro společnosti, které nechtějí podnikat v rámci režimu bezcelních zón. Tento systém umožňuje jak vstup zboží do národního celního prostoru, tak nákup místních surovin, aniž by společnost musela platit jakékoliv daně nebo cla. Toto zboží ale musí být po dokončení výroby či kompletace reexportováno. Společnost musí zažádat o zastavení platby cel a tarifů kompetentní orgány (Comisión Nacional de Promoción de Exportaciones – CNPE).

Tento zákon se vztahuje také na všechny společnosti, které přímo či nepřímo vyvezou alespoň 25% celkové produkce, avšak ne za menší hodnotu než 50 000 USD za rok mohou také požádat o přerušení platby cel. Dále jsou dle tohoto zákona zvýhodňovány společnosti zabývající se rybolovem a akvakulturou, a to zproštěním platby daní uvalených na benzín a naftu.

Následující zboží je dle zákona o dočasném povolení vyjmuto ze zdanění:

1. Polotovary a suroviny používané k výrobě hotových výrobků, které jsou následně exportovány
2. Kapitálová aktiva používaná přímo k výrobě nebo skladování jako stroje, výbava továren, součástky, výkresy atd. mohou v tomto režimu zůstat v Nikaragui maximálně po dobu 5. let. Při vstupu kapitálových aktiv do země, musí společnost zaplatit potřebná cla a daně na procento korespondující s ročními tržbami na místním trhu vydělených celkovými tržbami následujících pěti let. Na dopravní prostředky a stroje nacházející se mimo výrobní jednotky se tato výjimka nevztahuje.
3. Materiály a vybavení, které jsou nepostradatelné ve výrobě.

Na konci pětiletého období, pokud procento exportu převyší původní výpočty, je možno nechat daňovou a celní povinnost přepočítat novou hodnotou a požádat o vrácení přeplatku na dani nebo clech. Pokud společnost nesplnila počáteční odhady, musí doplatit své závazky navíc zvýšené o inflaci a tržní úrokovou míru.

Při vstupu zboží do teritoria pod tímto režimem musí společnost složit zálohu a podepsat čestné prohlášení, že zaplatí všechny daně a cla, pokud nestihne vyvést zboží ve vymezené lhůtě.

Záloha bude společnosti vrácena při odevzdání reexportního výkazu. Výrobní odpad a zbytky z výroby musí být také vyvezeny v uvedené lhůtě nebo musí být s konečnou platností dovezeny do země a řádně zdaněny a procleny. Pokud jsou tyto zbytky bezcenné, musí být řádně zlikvidovány pod dohledem celní správy.

Pro všechny prodeje uskutečněné na místním trhu musí příjemce tohoto režimu vždy toto přechodně dovezené zboží řádně proclít a zdanit.

Pokud chce přímý vývozce požádat o vrácení daně, musí o něj požádat do 90 dní ode dne vyvezení zboží ze země. Na nepřímého vývozce se vztahuje lhůta 90 dní ode dne vystavení faktury. Pokud se požadavek nepodá ve výše uvedené lhůtě, nárok na

vrácení daně propadá. Přeplatek je vrácen do 30 dní po doručení požadavku a po zkontrolování, že společnost nemá daňový dluh.

6.2.5 Investičních pobídky v turizmu

Turizmus prožívá díky atraktivním přírodním podmínkám v posledních letech velký boom, na kterém se velkou mírou podílí právě Zákon o investičních pobídkách. Zákon zaručuje velkorysé pobídky následujícím projektům:

1. Hotelové a ubytovací služby
2. Investice do chráněných oblastí a historicky významných míst s vazbou na turizmus nebo ekologii
3. Dopravní služby (autobusová, vodní, letecká přeprava)
4. Incomingová cestovní kancelář (kancelář nabízející zájezdy pro cizince v Nikaragui)
5. Stravovací a rekreační služby
6. Investice do natáčení filmů a akcí podporujících turizmus
7. Půjčování aut a vodních plavidel cizincům
8. Investice do infrastruktury turizmu
9. Rozvíjení nikaragujských řemesel: Obnova ohrožených tradičních odvětví, produkce místní hudby a materiálů podporujících turizmus.
10. Malé podniky působící v jakémkoliv oboru turistických služeb

Investiční pobídky jsou řádně schvalovány Nikaragujským Turistickým Institutem (Instituto Nicaraguense de turismo – INTUR).

6.2.5.1 Zvláštní zóny turistického rozvoje (Zonas Especiales de Planeamiento y desarrollo turístico - Z.E.P.D.T.

Jedná se o zvláštní místa vytyčená Turistickým Institutem, která jsou určena k podpoře a rozvoji turizmu v zemi. Rozlišují se čtyři druhy zvláštních zón:

1. Strategické oblasti turizmu, které mají špatnou infrastrukturu pro rozvoj
2. Oblasti zvýšeného zájmu díky kulturním nebo historickým památkám

3. Oblasti zvýšeného zájmu díky přírodním památkám. Plány těchto oblastí jsou sestavovány Turistickým Institutem, Ministerstvem životního prostředí a místní samosprávou.
4. Zvláštní Oblasti zvýšeného zájmu: Malé oblasti turistického ruchu, které díky své velikosti nepotřebují zvláštní plán

Následující tabulka zobrazuje daňové pobídky podle zákona o investičních pobídkách v turizmu a jejich minimální výši investice.

Investiční pobídky v turizmu a minimální požadovaná výše investice

Turistické služby nebo aktivity	Minimální výše investice	
	Managua	Zbytek republiky
Velkokapacitní ubytovací služby (hotely...)	500.000 USD	150.000 USD
Nízkokapacitní ubytovací služby (penziony...)	100.000 USD	50.000 USD
Kempy	50.000 USD	50.000 USD
Podpora u školících a turizmus podporujících projektů v turisticky atraktivních oblastech	100.000 USD na investice do historických památek 40.000 USD na investice do chráněných oblastí	
Letecká doprava	Není stanovena minimální výše investice, postačuje certifikát vydaný INTUR (Turistický Institut)	
Vodní doprava		
Incomingové kanceláře		
Filmy a sportovní události, kde je Nikaragua představována jako atraktivní destinace	Není stanovena minimální výše investice, postačuje certifikát vydaný INTUR a podmínka, že před, během nebo po události bude Nikaragua představena jako turistická destinace	
Půjčování silničních vozidel a lodí pro turistické účely	15 automobilů nebo busů k zapůjčení. U lodí je požadována minimálně jedna. U vodních skútrů minimálně deset.	
Stravovací a zábavní služby	100.000 USD	30.000 USD
Malé a střední podniky	60.000 USD	10.500 USD
Investice do infrastruktury	250.000 USD	100.000 USD
Rozvoj lidových řemesel	30.000 USD	30.000 USD
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.pronicaragua.org		

Mezi nabízené pobídky patří prominutí daně z příjmu, daně z prodeje a daně z nemovitosti. Dále zákon nabízí reinvestiční pobídku (pro investice týkající se minimálně 35% původní investice) na dobu 10. let. Pro střední a malé podniky musí být výše reinvestice minimálně 21.000 USD v Managui a 10.500 USD v ostatních lokalitách.

Tabulka druhu investic a na ně vázaných pobídek

Investice	Výhody a daňové výjimky			
	Import	Daň z prodeje	Daň z nemov.	Daň z příjmu
1. Hotelové služby				
Místní nákup stavebních materiálů, nábytku, vybavení a vozidel více jak 12 míst)	X	X		
Nemovitosti			X (10. let)	
Designové, inženýrské a stavební služby		X		
Výnosy z hospodářské činnosti				X (10 let)
2. Investice do chráněných oblastí / Turistických oblastí / Historických památek*				
Místní nákup stavebních materiálů, nábytku a vybavení	X	X		
Nemovitosti			X (10 let)	
Nakoupené designové, inženýrské a stavební služby		X		
Výnosy z hospodářské činnosti				X (10 let)
3. Letecká doprava				
Dopravní letadla, malá letadla, helikoptéry...	X	X		
Letecký benzín	X	X		
4. Lodní doprava				
Místní nákup 12 plavidel (více jak 12 míst) a příslušenství	X	X		
Import plavidel, turistických lodí a plachetnic	X			
5. Incomingová turistika – Hromadná doprava				
Nová nebo použitá vozidla (více jak 12 míst)	X	X		
Nová 4x4 vozidla pro lov a dobrodružství (více jak 12 míst)	X	X		
Propagační materiály, počítačové vybavení, telekomunikace, příslušenství pro lov a rybolov	X	X		
6. Stravovací a rekreační aktivity				
Místní nákup stavebních materiálů a	X	X		

příslušenství pro stavbu				
Vybavení, nábytek, lodě nebo vozidla (více jak 12 míst)	X	X		
Nemovitosti		X		
7. Natáčení filmů / Organizace mezinárodní události**				
Výnosy z natáčení nebo události	(**)	(**)		X (událost)
8. Půjčovna automobilů a lodí				
Nákup nových vozidel nebo lodí pro zapůjčení turistům	X			
Počítačové a telekomunikační vybavení	X	X		
9. Investice do infrastruktury				
Nákup materiálů, vybavení a příslušenství na stavbu	X	X		
Nákup strojů nebo vybavení vedoucí ke snížení spotřeby energie a vody	X	X		
Nemovitosti			X (10 let)	
Nakoupené designové, inženýrské a stavební služby		X		
Výnosy z hospodářské činnosti				X
10. Lidová řemesla, tradiční události a podpora turizmu				
Nákup grafických materiálů a vybavení	X	X		
Prodej lidového umění a výrobků z tradičních řemesel – do výše 300 USD za kus		X		
Nemovitosti			X (10 let)	
Nakoupené designové, inženýrské a stavební služby		X		
Lidoví řemeslníci, tradiční průmysl a dílny. Lidé pracující v tradičních řemeslech				X
* Úplné nebo částečné osvobození – záleží na konkrétním případě ** Vyjmuty ze všech národních i obecních daní týkajících se organizace události Daňová výjimka se týká 80% daně z příjmu na dobu 10 let, 100% pro projekty v Z.E.P.D.T. a pro motoresty				
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.pronicaragua.org				

6.2.6 Investiční pobídky v lesnictví

Nikaragua má 4,9 milionů hektarů zemědělské půdy, z kterých je pouze 1 milion hektarů obhospodařován. S více než 2,5 miliony hektarů vodních ploch je země dostatečně zásobována vodou. Nový zákon na pobídky v lesnictví byl schválen v srpnu 2003 a nabízí následující pobídky:

1. 10 let slevy na daních na
 - 50% obecních daní z pozemku

- 50% daně ze zisku
 - platby daní z nemovitosti u lesních kultur a oblastí pod lesnickou správou
2. Společnosti investující do lesních kultur mohou ušetřit až 50% z částky investované do nákladů
 3. Celá státní správa dává prioritu výrobkům z certifikovaného dřeva a tak může investor počítat s až o 5% vyššími cenami za své výrobky
 4. Osvobození o daně z příjmu, pokud se pozemek plánuje zalesnit nebo využívat jako lesní kultura

Tabulka druhu daní a jejich slev při využití investiční pobídky v lesnictví

Daň	Sleva na dani
Obecní pozemkové daně	50% na 10 let
Daň ze zisku	50% na 10 let
Daň z nemovitosti	100%
Dovozní cla	100%
Daň z příjmu	100%
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.prononicaragua.org	

6.2.7 Investiční pobídky na investice do obnovitelných zdrojů

Nikaragua má díky svému území značné předpoklady pro využívání obnovitelných zdrojů, ale v současné době využívá pouze jednu geotermální elektrárnu. Zákon na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů nabízí investiční pobídky pro investory do výstavby, obnovy nebo rozšíření stávajících zdrojů na biomasu a bioplyn. Je možno využít následujících pobídek:

1. Slevu na dovozních clech na stroje, vybavení a materiál potřebný k výstavbě elektráren a jejich napojení na elektrickou síť
2. Slevu na dani z příjmu až na 7 let. Sleva se také vztahuje na příjmy z prodeje emisních povolenek
3. Slevu na dani z průzkumu ložisek přírodních zdrojů po dobu 5. let po zahájení provozu

6.3 Základní podmínky pro vstup na nikaragujský trh

6.3.1 Pracovní síla Nikaragui³²

Pracovní síla je odhadována na 4,2 milionů osob. V roce 2005 bylo založeno 107 800 nových pracovních míst, převážně v lehkém průmyslu, sociálních službách a obchodu. Střední a malé podniky se na nově vytvořených pracovních místech podíleli 92,2%.

Míra nezaměstnanosti se za poslední čtyři roky neustále snižuje a v roce 2006 dosáhla hodnoty 5,2%. Stále vysoká zůstává ale míra částečné zaměstnanosti, která v roce 2006 dosahovala 33,3%.

Pracovní síla a její rozložení

	2004	2005	2006
Pracovní síla	3,977,692	4,096,700	4,203,570
Ekonomicky aktivní obyvatelstvo	2,111,127	2,203,394	2,204,250
Celkem zaměstnáno	1,973,116	2,080,898	2,089,773
Formálně	732,369	762,658	756,294
Neformálně	1,240,747	1,318,241	1,333,479
Plný úvazek	1,150,214	1,127,387	1,144,041
Částečný úvazek	213,420	291,721	212,358
Částečná zaměstnanost	609,483	661,790	733,374
Viditelná částečná zaměstnanost	221,932	239,286	238,505
Neviditelná částečná zaměstnanost	387,550	422,504	494,869
Nezaměstnanost	138,010	122,496	114,476
Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo	1,866,565	1,893,306	1,999,321
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.pronicaragua.org			

³² Nicaragua Investment Guide, www.pronicaragua.org

Pracovní síla a její alokace do jednotlivých oborů

Ekonomická aktivita	2005	2006	Rozdíl	
			Absolutní	Podíl
Zemědělství a chov domácích zvířat	601,232	609,142	7,910	29.1
Obchod	481,013	481,067	54	23.0
Osobní a sociální služby	430,960	437,463	6,503	20.9
Průmysl	302,273	289,203	-13,070	13.8
Stavebnictví	92,630	100,799	8,169	4.8
Doprava a komunikace	88,124	88,954	830	4.3
Finanční služby	70,035	69,962	-73	3.3
Elektrárny, vodárny a plynárny	9,192	6,457	-2,735	0.3
Doly a lomy	5,439	6,727	1,288	0.3
Celkem	2,080,898	2,089,773	8,875	
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.prononicaragua.org				

Náklady na pracovní sílu jsou v Nikaragui nejnižší z celého regionu (Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua) a druhá nejvyšší je také produktivita nikaragujských pracovníků.³³

Tabulka porovnání nákladů na pracovní sílu

Minimální mzda	Dolarů za hodinu
Nicaragua	0,35 \$
Honduras	0,50 \$
El Salvador	0,60 \$
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.prononicaragua.org	

³³ Nicaragua Investment Guide, www.prononicaragua.org

Průměrný roční růst jednotlivých sektorů v letech 2001 až 2005

Bezcelní zóny	25,7%
Finanční služby	18,9%
Stavebnictví	18,4%
Doprava a komunikace	17,2%
Turizmus	16,8%
Důlní průmysl	16,1%
Zemědělství	13,2%
Zdroj: Nicaragua Investment Guide, www.prononicaragua.org	

6.3.2 Podmínky zaměstnávání cizinců a místních pracovníků

Zahraniční firma může v Nikaragui zaměstnávat místní i zahraniční pracovníky. Důležitou podmínkou je, že vždy musí být minimálně 90 % všech zaměstnanců občany Nikaragui (tato podmínka se netýká řídicích pracovníků). Veškeré vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci se řídí Pracovním zákoníkem, kde jsou podrobně stanovena práva a povinnosti jednotlivých stran. Snadnější fluktuaci zaměstnanců brání podmínka ministerstva práce, které musí souhlasit s každým propuštěním zaměstnance. Po ukončení pracovního poměru musí zaměstnavatel zaměstnanci vyplatit měsíční plat za každý odpracovaný rok. Povinně se na konci roku vyplácí třináctý plat.

6.3.3 Zřízení pobočky v Nikaragui

Nejčastěji využívanou právní formou je akciová společnost či společnost s ručením omezeným s jediným vlastníkem. U obou forem je dle souhrnné teritoriální informace vyžadováno splnění následujících podmínek:

Zaregistrování podnikatelského subjektu v obchodním rejstříku při ministerstvu financí (Registro Mercantil del Ministerio de Hacienda y Crédito Público)

Přidělení daňového čísla u daňového odboru ministerstva financí (Dirección General de Ingresos). K tomu je potřeba předložit dokumentaci o společnosti.

Zaregistrování u starosty hlavního města departamentu, kde bude mít společnost sídlo. Na municipalitě je potřeba uhradit tzv. pevnou daň (cuota fija) podle odhadu ročních příjmů nebo uzavřít dohodu o zálohové platbě daně.

Od roku 2003 byla za účelem zjednodušení registrace zahraničních firem a společností zřízena při ministerstvu pro rozvoj průmyslu a obchodu tzv. registrační kancelář (Ventanilla Unica), kterou je možné využít pro podání všech výše uvedených registrací.

Základním požadavkem pro založení akciové společnosti (Sociedad Anónima) je její zaregistrování v obchodním rejstříku (Registro Mercantil) a veřejném rejstříku (Registro Público) po předložení příslušných dokumentů (osobní údaje zakládajících akcionářů, jméno a sídlo společnosti, forma a účel podnikání, jméno zplnomocněného zástupce společnosti, akciový kapitál a počet akcií atd.). Neexistuje omezení, pokud jde o státní příslušnost členů představenstva akciové společnosti

V případě společného podniku je postup při registraci obdobný, právní rámec pro joint-ventures, které mají zaručeny stejné podmínky jako domácí podnikatelské subjekty, rovněž stanovuje obchodní zákoník. Nejčastější právní formou pro joint-venture je akciová společnost.

Přibližné náklady na založení společnosti

Správní poplatek za založení společnosti	1,200 – 1,500 USD
Poplatky za registrační řízení	300 USD
Náklady na registraci	250 USD
Celkem	1,750 – 2,050 USD

Nikaragua se řadí na první místo ve Střední Americe ve statistice Světové Banky – Doing Business 2007, která zkoumá časovou náročnost na založení místní pobočky nebo provedení investice.

Doing Business 2007

Země	Pořadí (z celkem 175 zemí)
Nikaragua	67
El Salvador	71
Panama	81
Kostarika	105
Honduras	111
Dominikánská republika	117
Guatemala	118
Zdroj: Doing Business 2007 Report, www.doingbusiness.org	

6.3.4 Daně

Následující daně je třeba platit, pokud společnost nevyužije některou z výše popsaných investičních pobídek (Zonas Francas, Turizmus atd.). Obecně se při založení společnosti platí daň ve výši 1% z celkem investovaného kapitálu. 1% z měsíčních tržeb se následně odvádí jako obecní daň. Daně z nemovitosti a pozemkové daně se platí jednou ročně a rovnají se 1% z hodnoty pozemku nebo nemovitosti.

Mezi nejdůležitější daně patří:

6.3.4.1 Daň z příjmu (Impuesto sobre la renta)

Daň z příjmu je uvalována na čistý příjem pocházející z Nikaragui a týká se společností a jednotlivců s trvalým pobytem nebo bez něj v Nikaragui. Do tohoto příjmu se započítává také příjem ze zboží nebo služeb, které byly v Nikaragui vyrobeny a následně exportovány. Fiskálním rokem je považováno období od 1. července do 30. června.

Zaměstnavatel musí odvádět daň z příjmu také za všechny své zaměstnance. Daňová přiznání z příjmu fyzických osob se podávají od července do září. Daňová přiznání právnických osob mohou být odevzdána, po obdržení speciálního povolení, až do prosince.

Příležitostné podnikatelské aktivity jednotlivců také podléhají dani z příjmu, která je splatná před opuštěním hranic Nikaragui.

Daň z příjmu právnických osob je 30%, pro fyzické osoby platí následující progresivní zdanění.

Tabulka progresivního zdanění daně z příjmu PO

Příjem v USD	Minimální daň v USD	Daň v %
Od 1 to 50,000	0	0%
Od 50,001 do 100,000	0	10%
Od 100,001 do 200,000	5,000	15%
Od 200,001 do 300,000	20,000	20%
Od 300,001 do 500,000	40,000	25%
500,001 a více	90,000	30%
Zdroj: ProNicaragua, www.pronicaragua.org		

6.3.4.2 Daň z přidané hodnoty (Impuesto al valor agregado)

Obecná výše DPH je 15%, na vybrané výrobky se uplatňuje DPH ve výši 10%.

6.3.4.3 Spotřební daně (Impuesto selectivo de consumo)

Spotřební daň je uvalována na produkty, které jsou podrobně popsány v článku 83 Daňového zákona. Spotřební daň není uvalována na exportní zboží.

6.3.4.4 Kolkovné (Timbres fiscales)

Druhy úředních listin, dokumentů, povolení atd., za jejichž vydání je třeba platit kolkovné, jsou uvedeny v článku 98 Daňového zákona. V tomto článku jsou také uvedeny ceny jednotlivých kolků.

6.3.4.5 Daň z nemovitosti (Impuesto de bienes inmuebles)

Pozemky, stáje, plantáže a na nich stojící stavby jsou dle nikaragujského občanského zákoníku (článek 599 a 600) považovány jako nemovitosti. Daň z nemovitosti se platí ve výši 1% z hodnoty nemovitosti a je splatná vždy k 31. 12.

6.3.4.6 Odpisy

V Nikaragui je zákonem povolena pouze rovnoměrná metoda, zrychlené odpisy jsou povoleny pouze společnostem podnikajícím pod zákonem o dočasném povolení podnikat v Nikaragui. V těchto případech je třeba uchovávat povolení od kompetentních orgánů a vybraná odpisová metoda již nemůže být změněna.

6.4 Marketing a reklama

Prodejní techniky v Nikaragui jsou doposud nepříliš rozvinuté. Tato oblast se však poměrně rychle rozvíjí. Reklama má nejširší prostor v tisku, rozhlase a televizi, v poslední době také na internetu, méně často jsou využívány i velkoplošné billboardy. Některé společnosti začaly zavádět moderní marketingové techniky, jako jsou přímý prodej a mimořádné prodejní slevy. Rozvoj marketingu souvisí s ekonomickým rozvojem a liberalizací Nikaragui, stejně jako s většími možnostmi financování pro

širší spektrum výrobků. Stále běžnější jsou specializované propagační prodejní akce či veletrhy.

6.4.1 Problémy a rizika místního trhu

Nikaragua patří k nejméně rozvinutým a nejchudším zemím v Latinské Americe a od tohoto faktu se odvíjí hlavní nevýhoda místního trhu, kterou je velmi nízká kupní síla obyvatelstva. Nikaragua současně zůstává poměrně rizikovou zemí pro podnikání. Přestože je demokratickou zemí, demokratické mechanismy doposud nejsou plně stabilizovány a existuje možnost výskytu politických rizik. Podnikatelské prostředí v zemi je v zásadě liberální, investoři mohou bez problémů provádět bankovní převody, existují však jistá omezení, související zejména s byrokratickou státní správou a nepřehledným a nevykonným soudním systémem. Nejistý je také výkon soudních rozhodnutí.

Přes patrný pokrok v poslední době je korupce stále faktorem, s kterým je třeba při obchodování s Nikaragou počítat. Překážkou jsou v některých případech také vysoké provozní náklady (doprava, elektřina, telekomunikace). Zahraniční investoři rovněž musí počítat s doposud nevyjasněnými majetkovými poměry v zemi, zejména pokud jde o pozemky a nemovitosti zabavené bývalou sandinovskou vládou a postupně restituované původními vlastníky. Další hledisko, které je v případě pronikání na místní trh třeba vzít v úvahu, je silná konkurence amerických a asijských firem.

Ačkoliv obecně neexistují žádné větší problémy s vízy, trvalým pobytem nebo pracovním povolením, investoři by si měli zjistit přímo u nikaragujských imigračních úřadů, zda mají náležitý druh víza anebo povolení k trvalému pobytu, pokud podnikají v Nikaragui.

Mezi hlavní rizika investování v Nikaragui patří politická nestabilita, zakořeněný byrokratický aparát, korupce, nepružný soudní systém a špatná platební morálka nikaragujských subjektů.

6.4.2 Možnosti řešení obchodních sporů

Řešení obchodních sporů probíhá podle Obchodního zákoníku, případně podle zákona o bankrotu. Podnikatelské prostředí v Nikaragui je však velmi komplikované, s množstvím partikulárních zájmů a mnohdy ne zcela dořešenými vlastnickými právy.

Řešení obchodních sporů je zvláště spletité na atlantickém pobřeží, kde často není úplně jasné rozdělení pravomocí mezi ústřední vládou a místními autonomními vládami. Zvláště na atlantickém pobřeží bylo nesprávně či podvodem zaregistrováno mnoho nemovitostí.

Práce soudů je značně zdlouhavá, navíc s nejistým výsledkem, v němž často zasahují i mimosoudní vlivy. Za všech okolností se proto doporučuje spolupracovat se zkušenou nikaragujskou advokátní kanceláří, která může napomoci obchodní spory vyřešit a zejména mnohým předejít. Pokud jde o mezinárodní obchodní spory, Nikaragua je členem Mezinárodního centra pro řešení investičních sporů (ICSID).

Podepsáním dohody o podpoře a ochraně investic se Nikaragua zavázala dodržovat postupy pro arbitráže, které jsou v dohodě obsaženy. Tyto postupy se skládají z úvodní fáze přátelských konzultací, a následné fáze, kde se jednotlivé strany mohou rozhodnout zda:

Nechat arbitráž rozhodnout soud v místě realizace investice

Spor vyřešit Mezinárodním centrem pro řešení investičních sporů (ICSID)

Následovat pravidla pro administraci a urovnání sporů, která jsou doplňkem dohody o podpoře a ochraně investic.

Zvolením jedné z možností řešení strana ztrácí nárok na změnu postupu v budoucnosti.

Podle zákona 344 o podpoře zahraničních investic se všechny rozepře nebo stížnosti vzniklé nebo jakkoliv spojené se zahraničními investicemi řeší na základě tohoto zákona a mohou být řešeny mezinárodními nebo národními arbitrážními procesy dle smluv a dohod ratifikovaných Nikaraguou.

7. Obchodní a ekonomická spolupráce ČR s Nikaraguou

7.1 Vzájemný obchod

Nikaragua patří mezi země, u kterých se ČR ve vzájemných vztazích soustřeďuje zejména na rozvoj ekonomických a obchodních vztahů. Jejich úroveň je ale velmi nízká. V regionu Střední Ameriky zaujímá Nikaragua ve vztahu k ČR v objemu vzájemného obchodu 20 místo hned po Jamajce.

Objem obchodní výměny v roce 2006 dosáhl pouze 788 tis. USD. Export oproti roku 2005 poklesl o 6 %, dovoz naopak vzrostl o 540 %. Tato tendence se odrazila i v negativním saldu obchodní bilance ve výši -130 tis. USD.

Dlouhou dobu byly problémem vzájemných obchodních vztahů nesplacené nikaragujské pohledávky z období 1980 - 88. „Situaci se podařilo definitivně vyřešit v roce 1996, kdy se uskutečnilo dvoustranné jednání představitelů Ministerstva financí ČR s představiteli Ministerstva financí Nikaragui, týkající se problematiky splácení nikaragujského dluhu vůči České republice. Na základě těchto jednání byla uzavřena smlouva o postupném splácení nikaragujského dluhu vůči ČR v průběhu 14 let a prominutí podstatné části nikaragujského dluhu vůči ČR a to ve výši 93% a všech úroků vypočtených v průběhu splácení. K 31. prosinci 2004 byla výše této pohledávky nicméně stále poměrně vysoká - 1,1 miliardy CZK“³⁴.

Obchodní bilance ČR s Nikaraguou

		2003	2004	2005	2006	2007
Vývoz	tis. USD	121	398	157	350	329
Dovoz		82	193	102	85	459
Obrat		203	591	259	435	788
Saldo		39	205	55	265	-130
Zdroj: ČSÚ						

7.2 Komoditní struktura

Struktura vzájemného obchodu má pro ČR příznivý vývoj, dlouhodobě se pohybujeme v kladné bilanci vzájemného obchodu. Až v roce 2007 se bilance ČR dostala do záporných hodnot. Vzhledem k nízkému objemu obchodu nemůžeme z tohoto vývoje dělat jakékoliv závěry, protože bilanci může ovlivnit jakýkoliv větší

³⁴ <http://www.ekumakad.cz/clanky-a-publikace.shtml?x=1362253>

dovozní nebo vývozní kontrakt. Vyvážíme výrobky vyšší přidané hodnoty, dovážíme převážně zemědělské výrobky

V komoditní struktuře vývozu se v roce 2006 umístily na prvním místě buldozery (48,63 %) a dále pak součásti motorů (22,49 %), tužky a pastelky (9,42 %), součástky do TV (8,21 %), věšáky a kování (3,34 %) atd.

V dovozu převládal líc a ocet (42,92 %), cement (23,75 %), tabák (22,66 %), zelenina (3,49 %), ořechy (1,96 %), oblečení (1,74 %), káva (1,53 %) atd.

Tabulka komoditní struktury Vývozu a dovozu v roce 2006 (tis. USD)

Komodita		Hodnota	Podíl v %
vývoz	Buldozery	160	48,63
	Součásti motorů	74	22,49
	Tužky, tuhy, pastelky	31	9,42
	Součástky do televizí	27	8,21
	Úchytky, kování, věšáky	11	3,34
	Ložiska	6	1,82
	Pásy a řemeny	5	1,52
	Stroje na zpracování kůží	4	1,22
	Dopravníkové řemeny	2	0,61
	Čerpadla	2	0,61
	Destiláty, likéry	1	0,3
	Alkaloidy rostlinné soli	1	0,3
	Brusné kotouče	1	0,3
	Výrobky z železa a oceli	1	0,3
	Sklo	1	0,3
	Ostatní	4	1,22
	Celkem	398	100,0
dovoz	Líc a ocet	197	42,92
	Cement	109	23,75
	Tabák	104	22,66
	Zelenina	16	3,49
	Ořechy	9	1,96
	Oblečení	8	1,74
	Káva	7	1,53
	Oděvní doplňky	4	0,87
	Lana a provazy	3	0,65
	Keramické výrobky	2	0,44
	Celkem	459	100,0
Zdroj: ČSÚ			

7.3 Perspektivní odvětví českého exportu

Vzhledem k téměř stoprocentní závislosti Nikaragui na dovozu průmyslového a strojírenského zboží je zřejmé, že mnohé šance českých exportních firem jsou v oblasti dodávek strojů, zařízení i průmyslových výrobků. Převládající agrární charakter ekonomiky země naznačuje, že uplatnění na nikaragujském trhu by našly dodávky nejrozličnějšího zboží určeného právě pro tento sektor. Jde především o agrochemikálie, hnojiva, strojní a nástrojové vybavení zemědělských farem, nejrozličnější stroje a zařízení pro potravinářský průmysl apod. Díky rychlému rozvoji ve zpracovávání ovoce, je velký zájem o balící a plnicí stroje. Jistou perspektivu nabízejí stavební stroje a stavební materiály. Zajímavé příležitosti skýtá energetický sektor, zvláště v oblasti výstavby nových tepelných geotermálních i vodních elektráren menšího výkonu, kde se nabízejí konkrétní příležitosti pro české dodavatele (turbíny a zařízení atd.).

V souvislosti s privatizací energetických zdrojů se jeví jako perspektivní účast českých firem na výstavbě nebo rekonstrukci nikaragujských elektráren. Výhledově se jedná o slibné odvětví, podobně jako další projekty výstavby malých vodních elektráren. Důležitost tomuto odvětví přidala energetická krize v letech 2006 – 2007, kdy se běžně nedodávala elektřina po dobu 12 hodin. Díky četným sopkám a je zde obrovský potenciál pro výstavbu energetických zdrojů na biomasu a bioplyn.

Vzhledem k významu, jaký Nikaragua přikládá rozvoji cestovního ruchu, se nabízejí značné možnosti zejména v oblasti stavebnictví, výstavby hotelů a infrastruktury. ČR má navíc v tomto ohledu vybudovanou poměrně dobrou pověst, díky projektům rozvojové pomoci zaměřeným na sociální výstavbu.

Další možností je podíl na ekologických a sociálních projektech v oblasti výstavby kanalizačních systémů a zařízení na čištění a úpravu zdrojů pitné vody. Po plánovaném uvolnění sektoru vodovodů a kanalizací a udělení koncesí k jeho provozování, se otevřou možnosti pro investice v této oblasti.

8. Praktické zkušenosti s Nikaragujským trhem, doporučení

Jiří Šebesta poprvé do Nikaragui odcestoval před deseti lety. Pracoval zde několik měsíců jako geolog na projektu mapování geologických rizik v rámci české rozvojové pomoci Nikaragui. Protože projekt trvá až dodnes, tráví v regionu Střední Ameriky každoročně více než půl roku.

Brzy si všimnul, že na nikaragujském trhu nejsou dostupné kvalitní poštovní pohledy. Jelikož se Nikaragua na rozvoj cestovního ruchu stále více zaměřuje, rozhodl se proniknout na místní trh.

Začal zjišťovat podmínky podnikání, ale brzy zjistil, že firmu v Nikaragui nezaloží bez toho, aby musel zaplatit na několika místech vysoké „všimné“. Zvolil tedy jednodušší variantu a stal se tichým společníkem jedné Nikaragujky, pro kterou nebylo obtížné získat živnostenský list.

„Drobné podnikání v Nikaragui není vůbec podporováno. I když se Nikaragua tváří jako moderní demokracie, sféru vlivu si nadále udržují bohaté rodiny. Bez „známosti“ ve vyšších kruzích není možné začít podnikat.“ Tak komentuje Jiří Šebesta současnou situaci s korupcí.

Na trhu s pohledy byla zpočátku pouze jedna firma, její výrobky byly ale málo kvalitní a předražené. Pan Šebesta se tedy zaměřil na kvalitu za rozumnou cenu a začal shánět tiskárnu, která by pohledy kvalitně a levně tiskla. Zde narazil na všudypřítomný problém dnešní Nikaragui, kterým jsou přemrštěné ceny. Jediná tiskárna s kvalitním tiskem požadovala za jeden pohled 25 amerických centů, což bylo neakceptovatelné. V sousedním El Salvadoru či Kostarice dostal nabídky pohybující se kolem 4 centů za pohled a kvalitou vysoce převyšující nikaragujskou tiskárnu.

Koncem 90. let však zvítězila ještě výhodnější možnost pohledy tisknout v České republice a lodí je dopravovat do Střední Ameriky.

Podnikání se začalo slibně rozvíjet a jediný konkurent na trhu postupem času zbankrotoval. Velkým problémem byla vysoká dovozní cla, která se na pohledy platí. Pokud firma chce být od těchto cel osvobozena, může získat od vlády dovozní povolení, které ale příliš omezuje svobodu podnikání. Vláda si poté může dělat nároky na limity prodeje, určovat prodejní cenu atd., což je v dnešním podnikání neakceptovatelné.

Další nepříjemností, na kterou pan Šebesta narazil, je vyjednávání o prodejní ceně s místními prodejci. Výrobní cena jednoho pohledu se dnes pohybuje kolem 4 centů za kus, za 25 centů se pohledy nabízejí místním prodejcům, kteří nezřídka požadují cenu převyšující dolar. *„Člověk se může snažit sebevíc místním obyvatelům vysvětlovat, že pohled stojící přes dolar je téměř neprodejný, Nikaragujci na to ale nechtějí přistoupit a stále prodávají drahο“* vysvětluje pan Šebesta. Jelikož prodejci neakceptují doporučenou cenu, prodává se na trhu ročně kolem 100 000 pohlednic. Pan Šebesta ale odhaduje prodej až na 500 000 kusů pohledů ročně.

Při navazování nových prodejních kontaktů dochází ještě k jednomu problému, který je bohužel v Nikaragui velice rozšířen, a tím je špatná platební morálka. Několikrát se pan Šebesta nechal donutit k odložení platby za své pohledy a peníze za ně již nikdy neobdržel. *„Většina Nikaragujců se tváří, že nemá ani na jídlo a snaží se vyvolat pochopení k jejich nuzným poměrům. Bohužel je toto součástí strategie, jak přijít ke zboží a vyhnout se okamžitému placení. Jediná bezpečná cesta prodeje vede přes neústupnost k vlastním platebním podmínkám a trváním na okamžité platbě.“*

Na konkurenci si pan Šebesta zatím moc stěžovat nemůže. Nikaragujští konkurenti se často uchylují k nekalým praktikám kopírování úspěšných pohledů. *„Kopírování mých pohledů probíhá tak, že si konkurent vytipuje úspěšné pohledy a posléze s vlastním fotoaparátem scénérii vyfotí ze stejného místa jako já. Naštěstí kvalitou se kopie s mým pohledem nedá vůbec srovnávat, takže to přecházím spíš s úsměvem“*, komentuje pan Šebesta snažení svých konkurentů.

Jiří Šebesta je názornou ukázkou toho, že v Nikaragui dodnes není velký problém prorazit na místní trh. Počáteční náklady odhaduje na 3000 USD, po 5 letech se mu podařilo získat většinu nikaragujského trhu a dnes již plánuje rozšíření sortimentu také na turistické mapy, pamětní obrázky, pexesa a různé skládanky, kterými se snaží oslovit i místní obyvatele.

8.1 SWOT Analýza Nikaragui

Praktickou část práce završím SWOT analýzou, která shrne informace obsažené v teoretické části do standardní analýzy silných a slabých stránek země.

8.1.1 Silné stránky

Mezi silné stránky Nikaragui můžeme bez debat počítat její velice lacinou a relativně značně produktivní pracovní sílu. Nikaragujci jsou pracovití, nemají problém za zaměstnáním dojíždět a také síla odborů je v zemi ještě celkem slabá. Další silnou stránkou země je určitě její podpora investic. Téměř na jakékoliv podnikání v Nikaragui lze získat nějakou investiční pobídku a ušetřit tak náklady. Velkou výhodou pro exportně orientované podniky jsou také zákony o zónách volného obchodu, které jak již bylo popsáno, nastavují speciální daňové a celní režimy firmám, které v zóně působí. Důležitou silnou stránkou jsou také aktivity nikaragujské vlády v oblasti vyjednávání zón volného obchodu. Účastí země v bezcelních zónách se tak zjednodušuje export do dalších zemí regionu, což je pro zahraniční investory velice důležité. V porovnání s okolními zeměmi regionu se Nicaragua také může pyšnit nejkratší dobou potřebnou k založení podniku a také nižší mírou byrokracie než je v regionu obvyklé.

8.1.2 Slabé stránky

Mezi slabé stránky můžeme určitě považovat technologickou zaostalost země. Nedostatečná infrastruktura (převážně východo-západní propojení) je vážným nedostatkem a každá investice tak sebou nese nutnost počítat se zvýšenými dopravními náklady. Citelně zemi také chybí větší přístav. Většina zboží je tak překládána v sousedním Hondurasu nebo Kostarice a dovážena kamiony. Obyvatelstvo, jehož silná stránka je pracovitost je bohužel také i slabou stránkou země. Stále tu jsou velké nedostatky ve vzdělání a kvalitaci obyvatelstva. Gramotnost se sice dlouhodobě zvyšuje, ale nedá se počítat se zaměstnáním většího množství kvalifikovaných lidí. Z tohoto důvodu je třeba počítat s nutností platit zahraniční management, protože Nikaragujci na manažerské posty ještě ve většině případů nemají kvalifikaci.

8.1.3 Příležitosti

Příležitostí pro investory skýtá tato země nepřeberně. Velké možnosti se nabízejí ve formě účasti na čtené zahraniční pomoci poskytované Nikaragui, kdy je možno využít daňových a celních prázdnin poskytovaných v rámci investičních nabídek a zároveň podpory investice ze strany Evropské Unie. Další velkou příležitostí je využití zatím nevyužívaných obnovitelných přírodních zdrojů k výrobě ekologicky šetrné energie, která bude v blížících se letech značně nabírat na váze. Nikaragua projekty do této oblasti značně podporuje, protože v současné situaci je země existenčně závislá na dovozu elektřiny což značně vyčerpává její ekonomiku. Elektrárny mají slabý výkon a jsou ve většině případů na naftu, což díky navázání córdoby na oslabující dolar a rostoucí ceny ropy dále zhoršuje platební bilanci země. Nikaragua se každým rokem stává oblíbenější destinací turistů což implikuje zvýšenou poptávku po ubytovacích a turistických službách.

8.1.4 Hrozby

Mezi hrozbami je určitě potřeba počítat se zatím ne úplně jasným postupem nové levicové vlády Daniela Ortegy. Obzvlášť jeho velký obdiv k venezuelskému prezidentovi Hugu Chávezovi je třeba brát jako relativní hrozbu do budoucna. Pokud by se znárodnovací techniky venezuelského prezidenta přenesly také do Nikaragui, nebyla by to pro investory pozitivní zpráva. Díky nedostatku elektrické energie hrozí zemi v budoucnosti energetická krize, která by mohla zvrátit současný slušný ekonomický vývoj ke stagnaci. Vláda sice přijala čtená opatření, jako nakoupení záložních zdrojů a posílení elektrické výroby, ale stále jí chybí větší zdroj energie, který by nedostatek nabídky pokryl. Další hrozbou se kterou je nutno počítat je silná vulkanická aktivita a čtená zemětřesení, která mohou ochromit chod země až na několik týdnů.

Závěr

Hlavním cílem mé práce bylo bližší seznámení čtenáře s Nikaraguou, republikou o které se toho v České republice ví jen velice málo. Snažil jsem se ji představit z historických, geografických, kulturních a obchodních hledisek. Nikaragujská ekonomika začíná pozvolna nabírat na rychlosti a přináší tak relativně mnoho možností investic a příležitostí pro expanzi českých firem. Práce může posloužit jako základní návod při úvahách o rozšíření podnikatelských aktivit do této středoamerické země.

Dějiny Nikaragui jsou značně pohnuté, velkou část své existence byla země utlačována vládou diktátorů. Nikaragua je nejchudší zemí Střední Ameriky, má 5,1 miliónů obyvatel a relativně nízké zalidnění. Převažujícím náboženstvím je křesťanství. Země patří k parlamentním demokraciím se silným postavením prezidenta v čele státu. Bohatství je dodnes drženo v rukách několika privilegovaných rodin a korupce zasahuje až do nejvyšších společenských vrstev.

Hlavním problémem Nikaragui je přelidněnost západního pobřeží, které je náchylné na geologická (zemětřesení, sopky) a hydrometeorologická rizika (záplavy, hurikány). Při větší přírodní katastrofě tak může dojít k úplnému kolapsu ekonomiky v důsledku zastavení výroby potravin.

Základní hodnoty jsou zde velice podobné ostatním latinskoamerickým zemím. Na prvních místech je vždy rodina, děti a zdraví. Oblékání není v Nikaragui nijak nápadité, velice se ale dbá na upravenost a čistotu zevnějšku. Interpersonální vzdálenost je bližší, výrazná je také gestikulace a projevy emocí. Silně je zde zakořeněn koncept „mañana“ (odkládání záležitostí do budoucnosti).

Obchodní jednání je nejlépe naplánovat na ranní nebo večerní hodiny, důsledně se dodržuje siesta. Nikaragujci jednají často ve skupině a potrpí si na hierarchii. Postup je často zdlouhavý, ústupky se dají očekávat až ke konci jednání. Velký pozor je třeba dávat na obchodníky, kteří nechtějí platit okamžitě.

Nikaragua je značně závislá na zahraniční pomoci. Hospodářství produkuje převážně výrobky s nízkou přidanou hodnotou (potraviny, nápoje, lidová tvorba), průmyslové a spotřební výrobky vyšší přidané hodnoty jsou do země dováženy. To se odráží na dlouhodobě záporné obchodní bilanci a zhoršuje akumulaci kapitálu v zemi.

Nikaragujský trh trpí velmi nízkou kupní silou obyvatelstva, obchodní záměry je tedy lepší směřovat do turistického ruchu nebo využít místní levnou pracovní sílu a výrobky exportovat. Velice neblahý vliv má na zahraniční investory vysoké celní zatížení exportu i importu. Proniknutí na místní trh je administrativně jednoduché, často však bývá komplikováno byrokracií a nutností úplatků.

Obchod České republiky s Nikaragou je velice nízký, v posledních letech ale začíná docházet k jeho pomalému ožívání. Převládající agrární charakter Nikaragui s sebou přináší možnosti investic firem orientovaných na mechanizaci zemědělství, výrobu hnojiv, insekticidů a jiné zemědělské chemie. V důsledku rychlého rozvoje cestovního ruchu se nabízejí rozsáhlé možnosti ve stavebnictví (výstavba ubytovacích zařízení a infrastruktury). Velké příležitosti se otvírají také energetickým firmám, protože Nikaragua v současné době trpí velkým nedostatkem elektrické energie a nová vláda si vyřešení tohoto problému dala za nejvyšší prioritu. Jednou z dalších možností je podíl na ekologických a sociálních projektech v oblasti kanalizačních systémů a zařízení na čištění pitné vody.

Závěrem lze říci, že ačkoliv je pro Českou republiku Nikaragua nevýznamným obchodním partnerem, její trh skýtá mnoho možností pro prosazení českého zboží a know how. Velkou výhodou je také dobré jméno českých firem na zdejším trhu, které stále přetrvává od dob socialismu, kdy zde fungovala vzájemná výpomoc. Začít podnikat v Nikaragui není jen otázka pro velké společnosti, ale také pro drobné podnikatele. Jak bylo ukázáno na praktickém příkladu, prosadit se na místním trhu není problém ani pro jednotlivce. Postačuje chytrý podnikatelský záměr a dostatek energie k jeho prosazení.

Seznam použitých zdrojů

- www.exporter.ihned.cz – Internetový server Hospodářských novin
- www.mpo.cz – Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky
- www.mzv.cz – Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
- Souhrnná teritoriální informace o Nikaragui, dostupná z www.export.cz
- Lonely Planet – Central America on a shoestring, vydáno Lonely Planet publications v roce 2007, ISBN 9781741045963
- http://econ.muni.cz/katedry/KRES/ekonomicka_geografie/pr/nu.txt
- www.worldbank.org – Internetové stránky Světové banky
- www.imf.org – Internetové stránky Mezinárodního měnového fondu
- www.bcn.gob.ni – Internetové stránky Banco Central de Nicaragua (Centrální banka Nikaragui)
- www.dga.gob.ni - Ministerio de hacienda y credito publico,
- Amerika: Von Alaska bis Feuerland, Autor: Gabriele von Arnim, Vydáno: München ADAC Verlag 1991, ISBN 3870033169
- www.ekumakad.cz - Ekumenická akademie Praha
- <http://www.presidencia.gob.ni/> - Presidencia de Nicaragua (oficiální stránky nikaragujské vlády)
- <http://www.asamblea.gob.ni/> - Asamblea nacional de Nicaragua (oficiální stránky nikaragujského parlamentu)
- <http://www.edicioneslupita.com/nicaragua/cocibolca.html> - Informace o Lago de Nicaragua
- <http://www.czf.com.ni/> - Corporación de Zonas Francas de Nicaragua
- www.pronicaragua.org - ProNicaragua – agentura na podporu investic
- www.czso.cz - Český Statistický Úřad

Přílohy

- Autorem pořízené fotografie z Nikaragui v roce 2005

Katedrála v městě León

Jeden z mnoha slumů přímo v centru hlavního města Managui

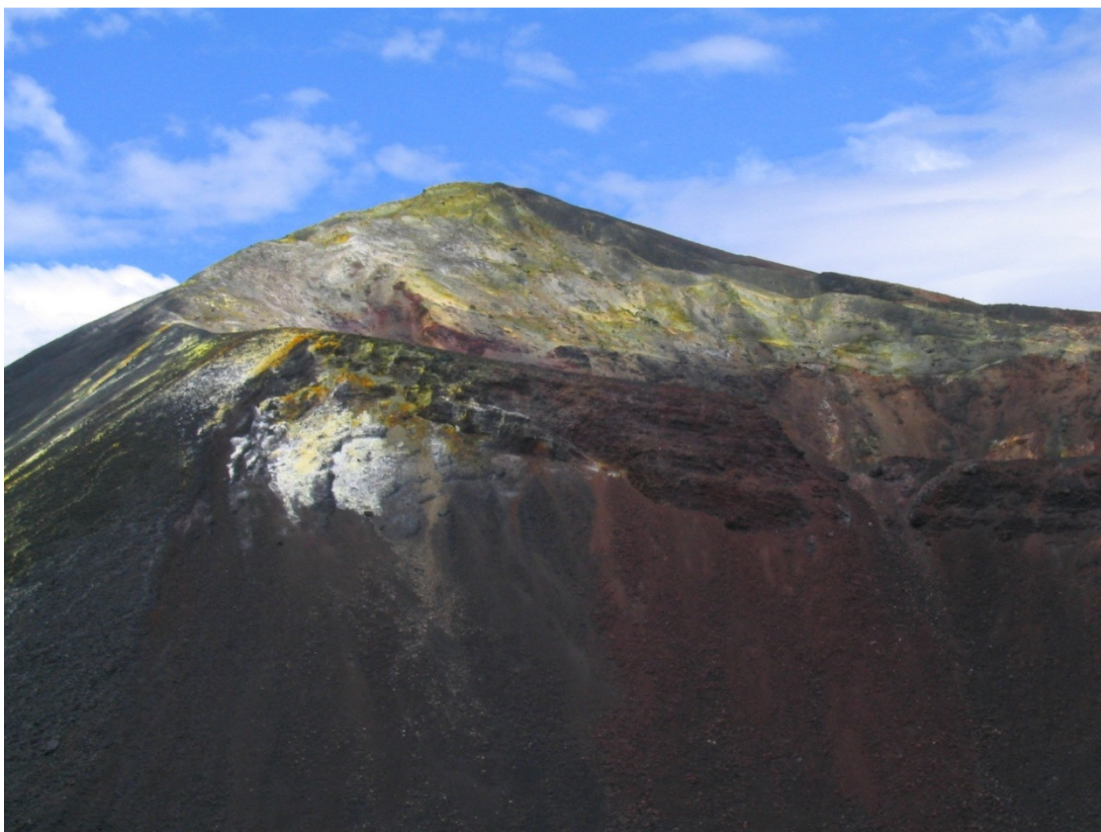
Sopečný kráter těsně pod vrcholem sopky Mombacho

Majestátní sopka Concepción na ostrově Ometepe

Sopka Concepción při západu slunce

Dodnes velice aktivní sopka Cerro Negro